

SamenSpel

120 jaar Gereformeerde Kerk Putten

OMSLAG

Een omslag voor een jubileumnummer. De kerk bestaat 120 jaar. Hoe breng je die periode in beeld? Hoe schets je de start en hoe kom je in het heden?

De start zit in dat strenge hoofd dat de ingang lijkt te blokkeren. Het is de cartoon van Abraham de geweldige. Abraham Kuyper (1837 – 1920) was de oprichter van de Anti Revolutionaire Partij (ARP, later opgegaan in het CDA), hij stond aan de basis van de Vrije Universiteit, was predikant, hoogleraar, journalist en politicus. Hij speelde in 1886 een grote rol bij de Doleantie. Uit de dolerenden ontstond in 1892 de Gereformeerde Kerken in Nederland. Zo staat Kuyper dus ook aan de wieg van onze kerk. In de jaren '50 had het VU- busje met daarop de beeltenis van Kuyper een prominente plaats in woningen van Gereformeerden en niet zelden ging de vrouw van de dominee over de busjes: periodiek werden die geleegd en met de opbrengst werd de VU gesponsord.

In 120 jaar verandert er veel. Ik heb me beperkt tot drie bewogen veranderingen. Bewogen, want alle gingen gepaard met veel emoties en de beslissing van kerkleden het lidmaatschap op te zeggen.

De eerste verandering is de vrouw in het ambt. Bij het voorlezen van de voorgestelde ambtsdragers (in tweetallen, waaruit de gemeente kon kiezen) verlieten enkelen bij de namen van vrouwen de kerk. Zij kwamen niet terug, wel nam het aantal vrouwen binnen de kerkenraad in de loop der jaren toe en is er al lang geen sprake meer van “mannenbroeders”. Minpuntje is evenwel dat het moderamen thans uitsluitend uit heren bestaat.

De tweede verandering is de invoering van het Nieuwe Liedboek. Tot die tijd zongen we uit het psalmboek: 150 psalmen, aangevuld met “enige gezangen”. De jeugdouderling Jan de Gruyter wist in een boeiend betoog de kerkenraad te overtuigen dat de mogelijkheden ons geloof zingend te getuigen groter was dan het bekende psalmboek. Maar al die nieuwe melodieën? Geen nood, een cantorij introduceerde elke week een nieuw lied.

De derde verandering zijn de kinderen aan het Heilig Avondmaal. Ds. Van Doornik startte het gesprek en het gesprek over dit onderwerp duurde jaren. De kerkenraad trachtte zoveel mogelijk gemeenteleden te betrekken in de procedure die uiteindelijk leidde tot het toelaten van kinderen aan het Heilig Avondmaal, mits die toelating gepaard ging met een zorgvuldige voorbereiding. Tussen de ogen van Abraham Kuyper zit een stukje brood.

En dan: de deuren staan wagenwijd open. We willen een gastvrije kerk zijn. Er is een drempeltje, maar die is laag. Trouwens, je kunt ook door de zijingang naar binnen.

Jaap Plomp

VAN DE VOORZITTER

Gereformeerde kerk 120 jaar actief geloven

Beste lezers,

Voor u ligt de jubileumuitgave van Samenspel. Een heel bijzonder nummer en daarom ook, naast de digitale vorm, speciaal in gedrukte vorm verkrijgbaar. In dit nummer staan we stil bij het feit dat ons kerkgebouw 120 jaar bestaat. Wat een voorrecht dat we al 120 jaar mogen huizen in deze prachtige kerk, dat we al 120 jaar Gods huis mogen zijn. Ons "schip der kerk" heeft over woelige wateren gevaren, soms zelfs stormen moeten trotseren, maar we mogen het zien als zegen van Hem dat we nog altijd een warme gastvrije gemeente zijn die mensen een "thuis" wil en kan bieden.

In aanloop naar deze periode heeft de kerkenraad de volgende personen bereid gevonden om als jubileumcommissie een en ander voor te bereiden: Henk van der Zwaag, Peter Vink, Simon Buijsse en Bert van de Pol. Aangezien ik als voorzitter veel contact heb met Bert van de Pol (als scriba), wil ik graag een citaat van hem met u delen:

"Namens de werkgroep die zich bezighoudt met het 120-jarig jubileum van onze kerk, heb ik de interviews mogen houden met een aantal oudere leden van onze gemeente. Wat was dat fantastisch om mee te maken! Ik ben zeer onder de indruk van de manier waarop zij ieder voor zich enthousiast hun verhalen en anekdotes met mij, en nu ook via dit jubileumnummer van Samenspel met u, willen delen. Het getuigt van hun nog altijd grote betrokkenheid bij onze kerk aan de Achterstraat. Zo hebben ze allemaal veel veranderingen in onze kerk meegemaakt. Dat ging vaak gepaard met uiteenlopende emoties. In dat verband hebben we wijze lessen meegekregen hoe om te gaan met verschillende opvattingen. Enerzijds zijn er altijd mensen die vast willen houden aan tradities en anderzijds zijn er mensen die mee willen gaan met de ontwikkelingen in de tijd. Het is mooi om te ervaren hoe zij hun verhalen en soms ook hun wijze raad met ons willen delen. Ik heb ervan genoten!"

Vanaf deze plek wil ik de heren van de Jubileumcommissie heel hartelijk bedanken voor hun inzet om de activiteiten rondom dit jubileum te organiseren. Daarnaast ook mijn dank gericht aan Aart Mosterd, Johan de Vroom en Mery Falger. Deze mensen hebben hun blik op onze Gereformeerde gemeenschap verwoord.

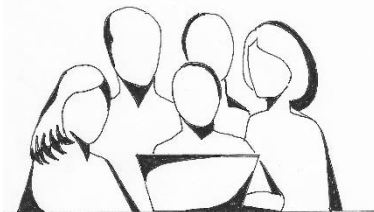
Het schip vaart voort, stormen gaan en stormen komen. Laten we zorgen dat we Hem aan boord houden, dan kunnen we alle stormen trotseren! Op naar de volgende 120 jaar!

Namens de kerkenraad,

Hanno Kiezebrink

VAN DE (GAST)REDACTIE

Gereformeerde Kerk Putten 120 jaar

Dit voorjaar ontstond de gedachte om dit najaar aandacht te schenken aan het feit dat onze kerk 120 jaar bestaat.

Honderdtwintig jaar, een respectabel aantal jaren. Maar bestaat de kerk als gemeente dan 120 jaar of...??

Nee, niet helemaal, ons kerkgebouw waar we als gemeente “kerken” aan de Achterstraat bestaat 19 oktober 2023, 120 jaar!

Onze kerkenraad leek het een goed idee om daar wat langer bij stil te staan en... zo gezegd zo gedaan. Snel een clubje opgericht met de opdracht extra aandacht te schenken aan dit jubileum.

Bij een jubileum kijk je achteruit. Wat hebben we met elkaar beleefd? Mooie momenten en droevige momenten. Wat hebben we bereikt? Over die 120 jaar kun je een boek schrijven, een dik boek. We hebben ervoor gekozen een aantal mensen, broeders en zusters, aan het woord te laten. Uit onze eigen gemeente maar ook daarbuiten. Hoe kijken zij tegen de Gereformeerde Kerk in Putten aan. Hun ervaringen, meningen. Het leverde zoveel verhalen op, dat we er een aparte uitgave van Samenspel van gemaakt hebben. Een jubileum uitgave.

Dat achteruit kijken willen we ook doen met elkaar. Op donderdagmorgen 26 oktober is die gelegenheid er. U leest daar meer over op bladzijde 4 (120 jaar Programma)

Bij een jubileum past ook dankbaarheid, feest. Dat willen we op zondag 29 oktober doen. De kerkdienst en daarna met elkaar koffie, thee, fris met iets lekkers en volop informatie en documentatie over de geschiedenis van onze kerk in Putten.

We wensen u veel leesplezier met deze jubileum uitgave van Samenspel
De gastredactie en tevens jubileumcommissie

Simon Buijsse
Bert van de Pol
Peter Vink
Henk van der Zwaag

120 JAAR.....PROGRAMMA

Deze maand, oktober 2023 mogen we als gemeente herdenken en vieren dat ons het kerkgebouw van de PKN/Gereformeerde kerk aan de Achterstraat 120 jaar bestaat. 120 jaar?? Ja, 120 jaar en daar willen we op een tweetal momenten extra aandacht aan schenken.

1. Donderdagmorgen 26 oktober wordt u uitgenodigd in de kerk om onder het genot van koffie/thee en iets lekkers met elkaar herinneringen op te halen uit die periode van 120 jaar. Weet je nog wel.....

We beginnen om 10 uur en hopen tegen de klok van 12 uur met een glaasje advocaat of iets dergelijks de ochtend af te sluiten.

Heeft u behoefte aan vervoer, laat het dan even weten bij Simon Buijsse. Telefoon 06-10138731

2. Zondagochtend 29 oktober zal ds. Robert-Jan van Amstel in de dienst extra stilstaan bij de verjaardag van de kerk en ook na de dienst wordt er een feestelijk tintje gegeven door iets lekkers bij de koffie/thee/limonade te presenteren. Er is een informatiestand met wetenswaardigheden over de historie van onze kerk.

Simon Buijsse

V.E.R. RASSING

Inmiddels ben ik 1% van de inmiddels 120 jaar oude Gereformeerde Kerk verbonden als ik reken vanaf de bevestigingsdienst eind augustus 2022. Da's best kort vergeleken met mijn voorganger dr. Rein Bos die ruim 33 jaar (bijna 28%) predikant is geweest in onze gemeente of met mijn huidige collega Dick (bijna 12%). Toch wil ik er iets over zeggen, want in die ene procent van de tijd heb ik al veel gezien en beleefd in onze kerk.

Wat typerend is voor onze gemeente is o.a. de humor die ik tegenkom: weet u nog de aankondiging in de Proloog waar ene ds. V.E.R. Rassing zou voorgaan in mei '22? Ik vond dat een geweldige vondst. Daadwerkelijk waren enkele gemeenteleden ervan overtuigd, dat er een dominee Rassing zou zijn. Wat een verrassing toen de strik eraf werd gehaald. Het bleek te gaan om de nieuw te beroepen predikant. Voor mij werd, o.a. op die zondag duidelijk dat, om een tweede typering te noemen, er een goede en gemoedelijke sfeer in de gemeente hangt.

Op de zondagmorgen in de kerk zijn of doordeweeks bezig zijn met pastoraat, groepswork, vergaderingen en allerlei andere ontmoetingen in het klein en in het groot. Ervaar vind ik - als derde typering - inspirerend en waarderend. Tuurlijk schuurt er weleens wat en hebben we gelegenheid en tijd nodig om een en ander in harmonie te brengen. Dat gebeurt gelukkig ook. Dat vind ik een 4e typering van onze gemeente: er is respect en bereidheid tot leren van elkaar.

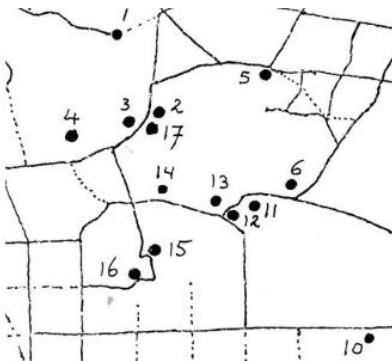
Ik ben diverse vrijwilligers voor en achter de kerkschermen tegengekomen die zich van harte inzetten voor de gemeente. Een vijfde typering borrelt naar boven: veel handen maken veel werk licht. Er is in onze gemeente oog voor de lokale samenleving en de maatschappij waarin wij leven en werken. In ons dorp staat onze kerk bekend als open voor en betrokken bij wat er speelt. Da's een zesde typering. De zevende koppel ik daaraan: de kerk heeft op z'n zachtst gezegd veel verandering gezien in de 120 jaar. Oog hebben voor de realiteit van kerkverlating, secularisatie, individualisme en selfie-isering is essentieel en relevant om een levende en bloeiende gemeente te blijven.

Uiteraard kan ik niet ongenoemd laten Wie de Heer is van onze kerk: Jezus Christus. De 120 jaar van onze kerk aan de Achterstraat is slechts 6% van de tijd, dat de Heilige Geest is uitgestort over de wereld sinds het Pinksterfeest. De Geest van God die op onze aardbol gemeenschappen doet ontstaan en mensen raakt tot in het hart van hun leven door de Liefde van God voor alle mensen. Zo vieren we het feest van 120 jaar GK Putten met daarbij attent te blijven op, met en door de Geest.

Ds. Robert-Jan van Amstel

HET ONTSTAAN VAN DE GEREFORMEERDE KERK TE PUTTEN

Na de Afscheiding (1834) ontstond er begin 1837 in Putten ook een groep Christelijk Afscheiden Gemeente. Vermeldingswaard is, dat op 8 januari 1837 de Christelijk Afscheiden predikant ds. Hendrik de Cock uit Ulrum op de boerderij van Lubbert van Malenstein preekte voor een gemeente van negen zielen. De boerderij stond aan de Pasdijk in de buurtschap Hell, op de grens van Gerven. Voorheen het Maalschap "t Hellerveld"

Enkele namen van boerderijen:

1. Groot Boeijen
2. Klein Boeijen
3. de Pas
4. Renselaar
5. Roosendaal
10. Veldhoef
14. Klein Weelderen
15. Malenstein
16. de Ridder of klein Malenstein

Zijn gehoor had zich kerkelijk aangesloten bij de Christelijk Afscheiden Gemeente te Bunschoten, een gemeente die in 1836 ambten had ingesteld en op grond daarvan als kerkelijke gemeente fungeerde.

De Christelijk Afscheiden Gemeenten werden van overheidswege bestreden aan de hand van een wettelijke bepaling uit de tijd van Napoleon, krachtens welke bijeenkomsten van meer dan 20 personen waren verboden. Om overtredingen van dit verbod te beletten werden bij de afgescheidenen in Bunschoten rijdende artilleristen ingekwartierd.

Tot de personen, die het vergaderverbod overtraden behoorde een zekere C. van Malenstein. Hij werd op 31 januari 1837 veroordeeld tot een geldboete van fl. 25,-. In hoger beroep werd hij later echter te Amsterdam vrijgesproken.

De omstandigheid, dat de boerderij Malenstein erg eenzaam en daarom veilig voor de afgescheidenen was gelegen, zal er toe hebben geleid dat ds. Hendrik de Cock zich daar ophield. De boerderij Malenstein kunnen we de 'bakermat' van de Gereformeerde Kerk van Putten noemen.

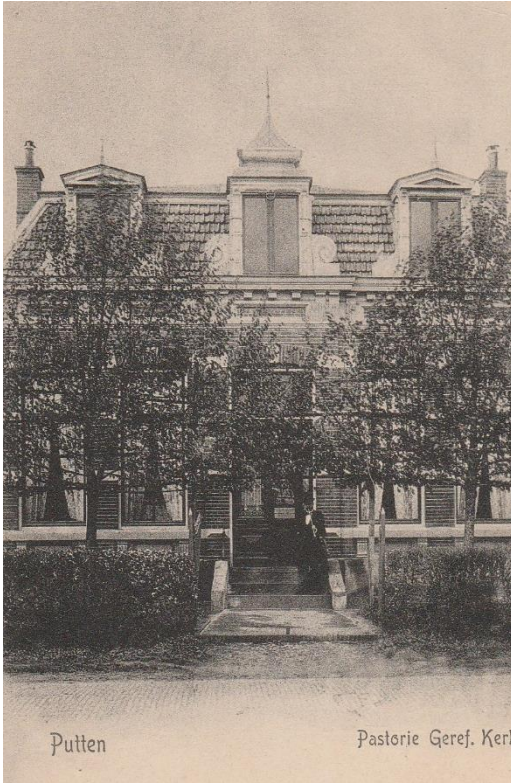
De groep afgescheidenen breidde zich uit en besloot in de loop van 1837 zich af te splitsen van Bunschoten en als zelfstandige kerk van Nijkerk, Putten en Voorthuizen verder te gaan. Dit gebeurde op 5 november 1837.

Na verdere groei besloot Putten in juni 1841 zich opnieuw af te splitsen en als zelfstandige Christelijke Afscheiden Gemeente van Putten door te gaan.

Voortgaande groei leidde in 1851 tot het besluit een eigen kerkgebouw te stichten en zo kwam er in 1852 een bescheiden kerkje tot stand aan de Engweg, oostelijk van de molen 't Hert, waar nu het zorgcentrum Elim staat.

In 1863 bouwden zij een eigen Christelijke lagere school met een onderwijzerswoning aan de Dorpsstraat, die daar tot 1870 werd gebruikt. In tussentijd (1869) ging de Christelijke Afscheiden Gemeenten weer samen met een gedeelte van de Gereformeerde Kerken onder het Kruis en werd de naam aangepast aan die van de meeste zusterkerken in ons land en heette voortaan de Christelijke Gereformeerde Kerk.

Omdat de Christelijk Gereformeerde Kerk gestadig verder groeide werd het kerkje aan de Engweg ook weer te klein, waarna besloten werd de school met woning aan de Dorpsstraat te verbouwen tot kerk met pastorie, hetgeen in 1874 gereed kwam.

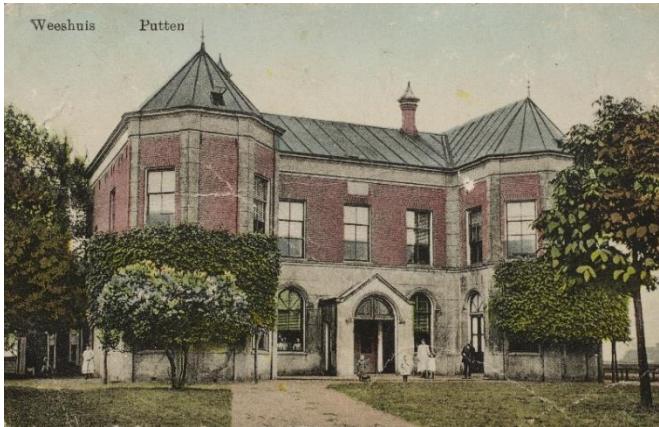
Pastorie aan de Dorpsstraat 90,
nu Boerstaete Makelaardij B.V.

Kerk aan de Dorpsstraat (waar nu Broekhuis Mode is gevestigd). De twee boerderijtjes aan de rechterkant is nu het begin van de Brinkstraat.

Uit Het Nieuws van den Dag, 19 December 1891.

In de kerk te Putten (Veluwe) is een nieuw orgel geplaatst, vervaardigd door den Heer J. Proper, te Kampen. Op zondag 13 december 1891 werd het op plechtige wijze ingewijd.

Het oude kerkje met inpandige pastorie aan de Engweg werd aangekocht door Anna F.E. baronesse van Goltstein (echtgenote van F.J.W. van Aylva baron van Pallandt, bewoners van de Vanenburg) en verbouwd tot een thuis voor oude mensen. Later werd het een Weeshuis.

De foto van het Weeshuis doet vermoeden dat zij bepaalde delen van het kerkgebouw niet heeft laten afbreken. De entree van het Weeshuis lijkt te bestaan uit het toegangsportaal van het voor die tijd aldaar bestaande kerkje.

Na het overlijden van Anna F.E. baronesse van Goltstein werd het weeshuis aangekocht door de diaconie van de Nederlands Hervormde Kerk. De bestemming werd Oudemannenhuis.

In 1956 werd het vervangen door het Rusthuis Elim.

In 1886 was er opnieuw een groep Gereformeerden (o.l.v. Abraham Kuyper) uit de Ned. Hervormde Kerk getreden, de zogenaamde Dolerenden (klagenden), die zich Nederduits Gereformeerde Kerk noemden.

In 1891 vergaderden de Kerkenraden van de beide Puttense Kerken (de Christelijke Gereformeerde Kerk en de Nederduits Gereformeerde Kerk) enige malen gezamenlijk met als resultaat dat op 5 oktober 1891 werd besloten dat de Nederduits Gereformeerden, in afwachting van de Synodale besluiten dienaangaande, bij de Chr. Gereformeerden ter kerke zouden gaan.

Toen de Nederduits Gereformeerden en de Chr. Gereformeerden zich in 1892 landelijk verenigden, sloten ook de beide Puttense Kerken zich daarbij aan en noemden zich de Gereformeerde Kerk van Putten.

Landelijk waren er echter een aantal plaatselijke kerken die met de vereniging van 1892 niet konden instemmen en deze verkozen verder te gaan onder de naam van Chr. Gereformeerde Kerk.

Ook in Putten waren er een aantal Chr. Gereformeerden die dit een stap te ver vonden en zich weer aansloten bij de Chr. Gereformeerde Kerk.

Deze groep, waarvan ds. A. van der Zanden de voortrekker was, besloot een eigen kerk te stichten in de Achterstraat, naar een ontwerp van de Ermelose architect E. Knevel. Het ontwerp werd uitgevoerd door de Puttense aannemer C.J. Gaasbeek voor een bedrag van fl. 10.627,-. Dit kerkgebouw werd op 19 oktober 1903 in gebruik genomen door ds. Van der Zanden.

't Kerkgebouw aan de Achterstraat kort na gereedkoming.

Orgel van H.H. Hess uit 1775, afkomstig uit de Augustijnerkerk te Dordrecht en in 1905 in Putten geplaatst.

In 1908 besloot een grote meerderheid van de groep uit de Chr. Gereformeerde Kerk echter om binnen de Gereformeerde Kerken terug te keren. Op 22 september 1908 werd daarin de laatste dienst gehouden.

Op 27 september 1908 namen de Gereformeerden het kerkgebouw aan de Achterstraat in gebruik, zodat sinds die tijd deze kerk de Gereformeerde Kerk heet.

Het veel kleinere kerkgebouw aan de Dorpsstraat, dat sedert 1874 als Gereformeerde Kerk had dienst gedaan, werd verkocht aan ds. Van der Zanden en zijn volgelingen, die zo de Chr. Gereformeerde Kerk in Putten hebben voortgezet

Later het interieur met een groter orgel, nog voor de 1e verbouwing

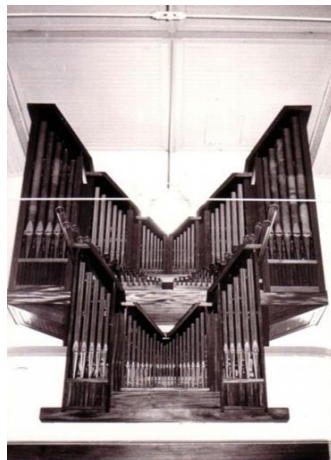
De Gereformeerde Kerk groeide en in 1936 kwamen de twee zijbeuken aan de kerk.

In 1963 kwam een nieuw orgel (orgel met rug positief, gebouwd door de fa. De Koff te Utrecht) op de galerij.

Het orgel is een voorbeeld van de orgelbouw uit de periode van de Wederopbouw na de Tweede Wereldoorlog en heeft alle stijlkenmerken die zo typerend zijn voor orgels uit deze periode: mechanische tractuur, moderne vormgeving, werkenprincipe, boventoonrijke klank en starre windvoorziening.

In 1982 vond er een beperkte aanpassing en uitbreiding plaats door de firma Flentrop te Zaandam. De uitbreiding bestond uit de plaatsing van een Fluit 4 voet op het hoofdwerk en een Nasard 3 voet op het rugwerk. De aanpassingen bestonden uit verplaatsing van Octaaf 2 voet van rugwerk naar hoofdwerk en Gemshoorn 2 voet van hoofdwerk naar rugwerk.

In 2011 heeft een uitgebreide restauratie en onderhoudsbeurt plaatsgevonden, uitgevoerd door Orgelmakerij Reil B.V. te Heerde.

De grote verbouwing in de kerk en de uitbreiding aan de kerk vond in 1979 plaats, de aanbouw met de ontvangsthal met keuken en beneden en boven diverse ruimten. In 2003 was de laatste verbouwing, het interieur van de kerk kreeg een totale metamorfose.

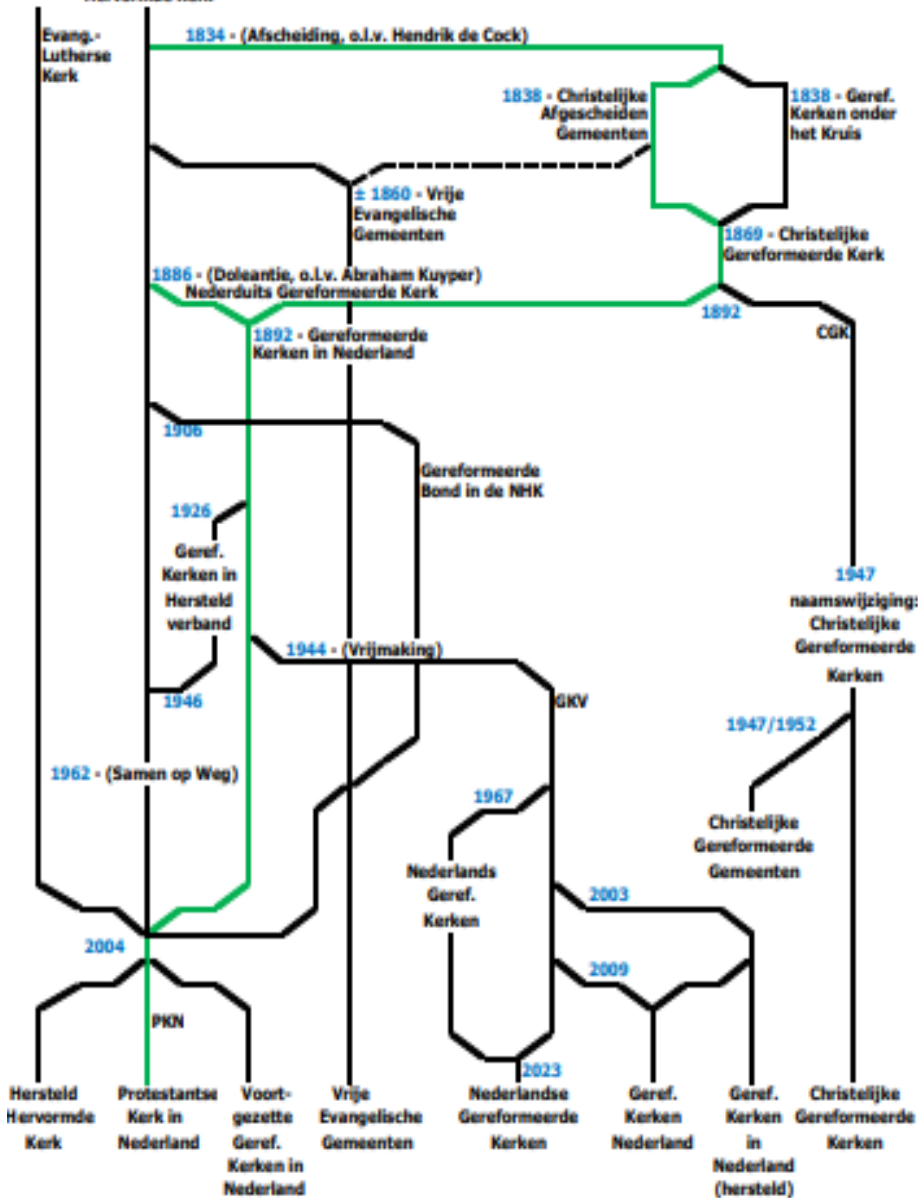
Henk van der Zwaag

Verantwoording:

Puttens Historisch Genootschap, september 2012, Ernst Steinmeier
Een Historische zwerftocht door het landschap van Putten, Klaas Friso
Straatnamenboek, Klaas Friso

Hervormde Kerk

BENT U ECHT DE GEREFORMEERDE DOMINEE

Een aantal jaren geleden had ik een begrafenisdienst in onze kerk van een oude meneer. Deze meneer was ver in de 80 geworden, hij was dankbaar voor het leven dat hij had gehad en het moest geen al te verdrietige dienst worden, zei hij. En zo gebeurde het. Na de dienst komt er een meneer naar me toe, een bekende van de overledene, en hij zegt tegen mij: 'Ik ben vandaag voor het eerst van mijn leven in Putten. 'Dat is mooi!' zeg ik. 'En ik ben vandaag voor het eerst van mijn leven in de Gereformeerde kerk in Putten', zegt hij. 'Ook dat is mooi!' zeg ik. Hij kijkt me aan, aarzelt even en stelt dan toch zijn vraag: 'Bent u echt de gereformeerde dominee?' 'Ja zeker!' zeg ik 'in hart en nieren!'

Mijn antwoord meende ik echt, maar ik begrijp zijn vraag. Komt er iemand voor het eerst van zijn leven in Putten, en in de Gereformeerde kerk Putten op de Veluwe! De Biblebelt waar veel mensen naar de kerk gaan! Gereformeerd! Een woord dat voor een buitenstaander van alles kan oproepen. Hij zal van tevoren hebben gedacht: In wat voor kerkdienst kom ik nu in hemelsnaam terecht? Gelukkig viel het mee...

Onze kerk is nu onderdeel van de Protestantse Kerk in Nederland (PKN), maar eerder was het onderdeel van de Gereformeerde Kerken in Nederland. En die Gereformeerde kerken waren tot de jaren '60 van de vorige eeuw inderdaad een behoudend orthodox kerkgemeenschap. Maar vanaf de jaren '60 kwam er een enorm vernieuwings- en moderniseringsproces op gang. En dat proces ging ook aan de Gereformeerde kerk aan Putten niet voorbij!

Dat is de reden dat de Gereformeerde kerk in Putten allesbehalve een behoudende orthodoxe kerk is, maar een open veelkleurige gemeente. De meest open veelkleurige kerk van ons dorp, met alle voor- en nadelen.

Dat onze kerk 120 jaar bestaat, is een moment om even bij stil te staan, wat extra aandacht aan te geven; een klein feestje te vieren. Maar het is ook wel een beetje vreemd. Onze kerk is niet alleen onderdeel van de PKN, maar ook van de wereldwijde Christelijke kerk. En die kerk ontstond op die Pinkstermorgen in Jeruzalem ongeveer 2000 jaar geleden.

Nu heeft die Christelijke kerk al die 20 eeuwen verschillende stromingen gehad en conflicten en scheuringen gekend o.a. tussen Rooms-Katholieken en Oosters-Orthodoxen. En vanaf het begin van de 16e eeuw kwamen er ook Protestanten bij. En die Protestanten zijn kampioen in ruzie maken, scheuringen veroorzaken en nieuwe kerkjes stichten. Niet iets om trots op te zijn! Ook onze eigen kerk is het gevolg van zo'n scheuring. Onze voorouders stapten uit de Nederlandse Hervormde Kerk, want die waren te vrijzinnig!

120 jaar later is dat moeilijk te begrijpen, want anno 2023 zijn het juist de Gereformeerden die opener en moderner zijn dan de Hervormden. In ieder geval op de Veluwe en in Putten. In andere delen van het land is het weer andersom. Ga dat maar eens uitleggen aan een

buitenstaander. Wat ik bedoel te zeggen, dit 120-jarig feestje kan niet zonder verootmoediging...

‘Bent u echt de Gereformeerde dominee?’ was de vraag. ‘Ja, zeker, in hart en nieren’ was het antwoord. En ik meende het helemaal.

Geboren in 1963, opgegroeid in een echt Gereformeerd gezin. Iedere zondag naar de kerk. Een zondag overslaan was er echt niet bij. En een ijsje op zondag, op zondag naar het zwembad, op zondag naar FC Groningen in het oude Oosterparkstadion waren uit den boze. Nee, geen trauma’s, maar gelukkig is er nu meer ruimte.

En ik ben al bijna 30 jaar dominee, eerst in de Gereformeerde Kerken in Nederland en later binnen de PKN, waarvan de laatste 14 jaar in Putten. En tsja, die Gereformeerde kerk in Putten. Af en toe zou je ze, die Gereformeerden. Overal een mening over, altijd wat te zeuren, nooit eens met elkaar, over vrijwel niets. Maar ja, ik ben er zelf ook zo ene... het zit in mijn genen, het zit in mijn opvoeding, het zit in m’n hart en nieren. Ik houd van het zingen van psalmen en gezangen zoals Gereformeerden dat doen. Ik houd van de Gereformeerde liturgie en kerkdienst. De preek is voor mij nog steeds het centrum daarvan. Ik houd van de machtige klanken van het kerkorgel. Ik houd van de sobere Gereformeerde kerkgebouwen. Ik houd van de nuchtere manier van geloven...

Die Gereformeerden, perfect zijn ze absoluut niet, verre van dat. En ze hebben ook niet de waarheid in pacht, zoals onze voorouders 120 jaar geleden dachten. En gelukkig is de wereldwijde Christelijke kerk veel groter en breder en hoger en dieper dan alleen Gereformeerden.

Overal mee eens ben ik ook niet, maar het is wel een plekje waar ik me thuis voel. Als mens, als gelovige, als dominee, daar bij de Gereformeerde kerk (binnen de PKN) aan de Achterstraat in Putten...

Ds. Dick Boekema

Gesprek met Aly en Evert van de Beek-Koopman, anekdotes uit hun gereformeerde leven

Ik tref Aly en Evert in hun seniorenwoning in Ermelo waar ze al weer zeven jaar wonen. Tot 1989 waren ze lid van onze kerk, daarna verhuisden ze naar Drie. Ze zijn graag bereid om nog eens te vertellen over hun herinneringen aan onze kerk. En vertellen dat kunnen ze. Moeiteloos komen de verhalen op gang!

De Gereformeerde Kerk in hun jonge jaren

Evert is in 1939 geboren op de boerderij Klein Oldenaller vlak achter het kasteel Oldenaller. Uit zijn vroegste jeugd herinnert Evert zich nog dat hij samen met zijn opa en oma op de koets achter het paard naar de kerk ging. Het paard werd gestald bij Van Rossem, net naast de kerk. Normaal ving de stalknecht het paard op, maar niet op zondag. Zijn opa moest zijn paard dus zelf stallen en hij kwam wat later de kerk in. Evert ziet zijn opa nog zo de kerk binnen komen: het stro liep hij nog van zijn zwarte pak af te slaan.

Later ging Evert op de fiets naar de kerk. De stoet van kerkgangers werd vanuit de richting Nijkerk steeds langer en breder. Dat kwam omdat de kerkdiensten allemaal tegelijk begonnen. Eenmaal aangekomen in het dorp ging er een heel groot deel linksaf de Dorpsstraat in en druppelde er een veel kleiner gereformeerd deel rechtsaf de Achterstraat in naar onze kerk.

Aly is geboren in 1942 aan de Waterweg, vanuit Putten gezien net na de bocht bij meelboer Evers aan de linkerkant. Heel bijzonder is dat haar vader in 1903 nog gedoopt is op een boerderij. Het is niet helemaal zeker welke boerderij dat was. Zij ging naar school Steenenkamer, Evert ging naar school Hoef.

Over het algemeen ging het heel goed: de hervormden en gereformeerden samen op school. Op een keer legde de meester uit hoe het zat met de kerkscheuringen door de jaren heen. Ook de dolerenden werden genoemd. Aly voelde zich op dat moment sterk bekeken: "daar zitten ze" zo dacht ze alsof zij er wat aan kon doen. In de kerk wist Aly

precies welke familie waar zat. Moeiteloos somt ze ook nu nog na zo veel jaren de namen op van de mensen die om haar heen zaten.

De bovenmeester op school Hoef was de heer Schroor. Hij was hervormd. Op een keer ontstond er onenigheid over zijn functioneren. Ouders dienden klachten in en het schoolbestuur moest wat doen. Het gerucht ging dat de gereformeerde docent meester Van den Berg misschien zijn vervanger zou worden. Terstond trokken alle hervormde ouders hun klacht weer in. Dat mocht niet gebeuren!

Aly herinnert zich dat zij als tiener zo midden jaren '50 heeft meegeholpen aan de bouw van het Jeugdhuis. Onder leiding van mevrouw Brouwer werden liederen ingestudeerd die tot doel hadden om geld in te zamelen. Het refrein ging als volgt: "Doe mee, doe mee, zo helpen wij elkaar. En wat het mooiste is, en wat het mooiste is, het Jeugdhuis dat staat er binnen een jaar". In 1965 hielden Aly en Evert er hun bruiloftsfeest. Gerrit en Rie Hop hebben bij die gelegenheid voor hen gekookt.

Het kerkgebouw: diverse keren verbouwd en aangepast

De familie Van de Zanden was één van de dolerende gezinnen in Putten. Zij was zeer vermogend en heeft het kerkgebouw in 1903 gebouwd. Rond 1936 zijn de beide zijbeuken aan de kerk gebouwd. Het was een glorieus tijd, de gemeente was in opbouw, niet alleen het kerkgebouw maar de hele gemeenschap.

Diverse gereformeerden zaten op de grond met elkaar stenen te bikken (zie foto) om die vervolgens voor de bouw te gebruiken. Ook de grote verbouwing eind jaren '70 hebben Aly en Evert meegemaakt. De vergaderzalen en de kelder werden gebouwd. Zelf stenen bikken was er toen niet meer bij. "Tsja, als zo'n gebouw eens praten kon" verzucht Evert.

De predikanten: van allerlei soorten en maten

Uit overlevering weten Aly en Evert dat dominee De Jager (1928-1943) vooral bij de oudere kerkleden zeer geliefd was. Hij werd alom beschouwd als een vader van de gemeente. In een dienst ergerde de dominee zich een keer aan een stelletje dat naar zijn opvatting wel wat èrg dicht bij elkaar zat. "Ik zie dat een stelletje zich ergerlijk gedraagt. Ik verzoek jullie je zo dadelijk na de dienst direct in de consistorie te melden. Doet u dat niet dan plaats ik uw naam in de kerkbode!" Het gevolg was dat de consistorie na de dienst volledig vol stroomde. De mensen stonden in de rij. Kennelijk hadden veel meer mensen zich aangesproken gevoeld dan de dominee ooit had bedoeld, dit tot grote hilariteit van de dominee zelf! De dominee bleef ook na zijn emeritaat de gemeente dienen en dat was ontzettend belangrijk. Mensen hadden in oorlogstijd grote behoefte aan geestelijke ondersteuning en dat gold natuurlijk helemaal in de periode na de razzia met het verdriet van hen die nooit terug zouden komen.

Dominee De Ruig (1944-1947) deed zijn naam volgens Evert alle eer aan. Hij was enigszins progressief en tenniste graag in zijn vrije tijd. Ouderling Kees van de Bor ergerde zich een keer en sprak de dominee vermanend toe: "Dat u tennist is al erg genoeg maar dat u nu ook al op uw ondergoed door Putten fietst kan echt niet!"

Dominee Stolk (1953-1959) was volgens Aly fantastisch voor de catechisatie, maar verder klikte het niet zo.

Dominee Ijkema (1959-1965) heeft Aly en Evert in 1965 getrouwd. Hij was volgens Evert wel wat onhandig, maar je kon er geweldig mee lachen.

Dominee Van Doornik (1976-1984) was in de ogen van Evert progressief. Inhoudelijk hadden ze elk duidelijke maar heel verschillende opvattingen over het geloof en de geloofsbeleving. Het mooie was dat ze het beiden erg goed met elkaar konden vinden. Hun verschil van inzicht had geen enkele invloed op hun persoonlijke verhoudingen. Ze hebben ook na het vertrek van de dominee nog lang contact gehouden.

Dominee Muntendam (1985-1990) verwerkte naar het oordeel van Evert in zijn preken te veel zijn politieke opvattingen. Dat is geëscaleerd op het vraagstuk van de kruisraketten. Veel mensen liepen boos weg uit de dienst, toen de preek volgens hen te pacifistisch van aard was. Ook Evert botste met hem, een verzoeningsgesprek mocht helaas niet baten.

De veranderingen in onze kerk, soms met veel pijn en moeite

Begin jaren '50 werd de Nieuwe vertaling als vervanger van de Statenvertaling ingevoerd. Daar zijn wel stevige discussies aan voorafgegaan zo herinnert Aly zich. Al op jonge leeftijd vond Aly het vervelend dat de invoering van nieuwe dingen in de kerk ook bij hen thuis altijd tot zulke verhitte discussies moest leiden.

Eind jaren '50 was er onrust in onze kerk: de meer op traditie gestelde orthodoxe gereformeerden verlieten onder aanvoering van de eerdergenoemde Kees van de Bor onze kerk. Er werd vergaderd in "De Pol", nu het Oranjeplein. Evert herinnert zich nog het

kraken van de houten vloer. Zij sloten zich aan bij de Christelijk gereformeerde kerk. In de periode 1961 tot 1965 vonden de kerkdiensten plaats in het jeugdhuis. De verhoudingen bleven gelukkig dus goed, de gereformeerden stelden hun locatie daarvoor ter beschikking.

Jantje Jansen Doppenberg was begin jaren '70 de eerste vrouwelijke ambtsdrager in onze kerk samen met Aly Lozeman. Zij was geen directe familie van de familie Lozeman zoals we die nu nog kennen. Ook hier werd fel over gedebatteerd alvorens de kerkenraad de beslissing nam ook vrouwen tot het ambt toe te laten. Het getuigde van veel moed dat beide dames na zo'n enerverende voorgeschiedenis toch het ambt wilden aanvaarden.

Begin jaren '80 speelde de discussie rond het al of niet toelaten van kinderen aan het Avondmaal. Evert was toen ouderling. Opnieuw verhitte en vooral ook emotionele discussies in de kerkenraad; men kwam er niet uit. Snel werd gegrepen naar een beproefd middel: de kerkenraad stelde een commissie in. Zij kreeg de opdracht met een advies te komen. De commissie bestond evenwichtig uit voor- en tegenstanders. Grote verschillen dus maar uitgangspunt in deze commissie was: "jij hoeft niet te worden zoals ik en ik niet zoals jij".

Evert heeft toen tot zijn grote verwondering binnen deze commissie de wijsheid van de Heilige Geest ervaren. Hoewel er ook hier verschil van inzicht was en men het niet eens werd, kon toch in grote saamhorigheid en harmonie tot een unaniem advies worden gekomen: we organiseren gewoon twee avondmaalsdiensten na elkaar, één met en één zonder kinderen. Helaas kon deze commissie dat gevoel van saamhorigheid niet overbrengen aan de kerkenraad. Uiteindelijk is besloten dat de kinderen uitsluitend in de ochtenddienst aan het Avondmaal mochten deelnemen. Voor sommigen was dit de aanleiding om onze kerk te verlaten en lid te worden van de christelijk gereformeerde kerk.

Het afscheid

Terugkijkend kunnen we stellen dat veranderingen in het kerkelijke leven van alle tijden zijn. Altijd zullen er verschillen zijn tussen mensen die de gereformeerde tradities koesteren en zij die meer open staan voor vernieuwingen waar de kerken in de maatschappij mee te maken krijgen. "Het kan spaanders geven, maar het kan ook bouwen" zo kijkt Evert terug. "De basis blijft ons onwankelbare geloof in Jezus Christus en de Geest die in ons werkt".

Bij het afscheid meld ik schuld bewust dat ik in dit gesprek eigenlijk alleen maar informatie heb gehaald en niets gebracht. Evert betwist dat onmiddellijk. "We vonden het prachtig dat we onze verhalen nog eens met jou mochten delen!"

Bert van de Pol

EMANCIPATIE

In deze tijd kun je het bijna niet meer geloven maar (ook onze) kerken zijn lange tijd op bestuurlijk niveau bolwerken van alleen mannen geweest.

We zijn de kerkelijke archieven van onze eigen kerk eens ingedoken om te kijken wanneer de eerste vrouwen in Putten ambtsdragers functies kregen.

In het jaarboekje van 1975 – 1976 worden voor het eerst vrouwelijke ambtsdragers genoemd.

En het zijn er gelijk vijf:

- Mw G.A. van Baaren – Bosma (ouderling)
- Mw J. Schüssler – de Rooy (diaken)
- Mw H.M. (Henny) v.d. Goot – Bruinekool (ouderling)
- Mw J. (Jantje) Janssen – Doppenberg (ouderling)
- Mw. A.J. (Anneke) Holtrust-Mobach (ouderling)

De eerste vrouwelijke predikante, die aan onze gemeente verbonden was, is ds. F. (Froukje) Meter – Post. Zij werd op zondag 19 januari 1992 verbonden aan onze gemeente.

Peter Vink

Gesprek met Gerrit van de Beek en Janny van de Beek van Donkersgoed

Aanvankelijk is Gerrit wat aarzelend als ik hem aan de telefoon heb. Natuurlijk weet hij zich nog heel veel te herinneren van vroeger in onze kerk maar of dat nu altijd wel zo leuk is voor de mensen om dat te lezen, daarvan is hij niet zo zeker. Maar goed, ik ben zeker welkom, we zien wel hoe het gesprek verloopt. Zo tref ik Gerrit en Janny op een ochtend onder het genot van een kopje koffie. Ze zitten er helemaal klaar voor! Heel bijzonder om te ervaren hoe zij, ondanks hun hoge leeftijd, zich nog zo veel weten te herinneren.

De oorlog maakte diepe indruk in hun tienerjaren

Op 3 mei 1931 is Gerrit geboren aan de Deuverdenseweg in Nijkerk, op de grens met de gemeente Putten. Het scheelde dus maar weinig of Gerrit was een echte Putter. Gerrit was bijna 13 jaar toen bij hem thuis op 21 april 1944 een vliegtuig van de Engelse luchtmacht neerstortte. Zowel de piloot als de navigator kwamen daarbij om het leven. Niemand durfde er naartoe. Zijn vader Cozijn, een volle neef van Aart, de vader van Evert van de Beek, zat in het verzet en had thuis onderduikers op de schuurzolder. Een spannende tijd dus, die gelukkig zonder verdere ongelukken is verlopen.

Op een zondagmorgen, net voordat het gezin naar de kerk zou gaan, ziet Gerrit een vuurtje vlakbij één van de kippenhokken. Samen met zijn vader gaat hij op onderzoek uit. Het blijken twee Duitse soldaten te zijn die genoeg hebben van de oorlog. Ze proberen een paar gestolen aardappels te koken. Ze vragen of ze goede Hollanders zijn en of zij hen kunnen helpen om te vluchten. Ze liepen een groot risico, immers deserteurs werden zwaar bestraft. Via het verzet worden boerenoverals geregeld, Gerrit ziet ze er in zijn herinnering nog in weglopen.

Janny is op 23 december 1933 geboren in Putten als 15e kind uit een reeks van 16 in het tolhuis aan de Voorthuizerstraat in Huinen. Haar jeugd bracht ze door in een boerderij vlak bij de hoek van de Krachtighuizerweg en de Boeschoterweg diep in de bossen van Putten. Zij herinnert zich de vlucht van tientallen mannen uit Putten die langs haar huis kwamen toen de razzia plaatsvond.

Ook haar ouders gaven onderdak aan veel verzetsmensen waaronder vliegeniers. Ze herinnert zich dat één van de vliegeniers haar over haar lange haren streek, mogelijk had hij thuis ook een dochter. Na de oorlog kwam één van de vliegeniers terug en kreeg haar moeder spontaan een zoen en een gouden kettinkje. Heel bijzonder in die tijd, ze was de koning te rijk!

Anekdoten uit hun kerkleven

Gerrit is gereformeerd opgevoed in Nijkerk. In 1955 kwam hij naar Putten. Hij trad na enige jaren in dienst van de gemeente Putten en werkte er als chauffeur. In zijn herinnering was er geen verschil tussen de gereformeerde kerken in Putten en Nijkerk.

Janny is hervormd opgevoed. Haar vader was gereformeerd en haar moeder hervormd. Zij besloten voor de hervormde kerk te kiezen. Het scheelde dus niet veel of ook Janny was gereformeerd. Zij herinnert zich dat veel familie van haar vader naar Canada is geëmigreerd. Dat leidde zo rond 1950 tot een ware uittocht uit de gereformeerde kerk: zes gezinnen, in totaal 57 personen zijn vertrokken. Het weekblad Panorama besteedde er destijds veel aandacht aan.

Gerrit is een paar maal ouderling geweest. Wat hem vooral is bijgebleven is dat de mensen die hij thuis bezocht zo vanzelfsprekend zo veel van hun leven aan hem toevertrouwden.

Hij heeft onder zijn ambtsgeheim vele verhalen gehoord en dat heeft hem ook persoonlijk veel gebracht voor zijn eigen geloofsleven.

In de vergaderingen van de kerkenraad ging het er best wel eens spannend aan toe. Ook daar maakte hij zaken mee die hij onder zijn ambtsgeheim niet met gemeenteleden kon delen. En dat was soms lastig. De mensen waren immers nieuwsgierig! Op een keer werd hij op een huisbezoek wel heel erg nadrukkelijk aan de tand gevoeld: "Ouderling, ook ik ben lid van de gemeente en ik verlang van je dat je dat vertelt!" Op een volgende zondag daarna vond Gerrit het betreffende gemeentelid vlakbij zijn eigen vaste plekje. Toen ze daar zo bij elkaar zaten bood deze hem zijn welgemeende excuses aan. Dat moest hij van zijn vrouw. Die vond dat hij tijdens het bezoek van Gerrit eigenlijk te ver was gegaan.

Ook was er tijd voor ontspanning. Gerrit herinnert zich nog voetbalwedstrijden op de heide eind jaren '60 (zie foto) aan de Arnhemse Karweg. Het is volgens Gerrit altijd goed als ambtsdraggers elkaar ook eens treffen buiten de formele vergadertafel om!

Gerrit herinnert zich nog Dominee Plooy (1965-1969). Een heel eenvoudig mens waar je heel gewoon en goed mee kon praten. Opvallend aan deze dominee was dat hij zo ongeveer alle verjaardagen van de gemeenteleden kende. Samen met mede-ouderling Henk van de Bor bezocht Gerrit de dienst van zijn intrede in Dokkum. Dat was best een verre reis maar het was de moeite waard.

Veranderingen in onze kerk zijn van alle tijden

Helaas was dat wel eens voor mensen reden om voor een andere kerk te kiezen. Op een keer kwam Gerrit zo'n voormalig gereformeerd gemeentelid tegen op de markt. "Gerrit", zo vertrouwde hij hem toe, "ik heb het daar best naar mijn zin, maar doe het nooit. Het is daar namelijk ook best wel eens wat!"

Eén van de veranderingen was dat de vrouw werd toegelaten tot het ambt. Gerrit had daar niet zo'n bezwaar tegen. De eerste ouderling was Jantje Janssen Doppenberg. Het was in zijn beleving een grote verrijking van de kerkenraad. Jantje was wijs, meelevend, behulpzaam, menselijk en gelovig en dat terwijl ze zoveel had meegemaakt in de oorlog. Gerrit heeft louter goede herinneringen aan haar.

Janny mist de haar zo vertrouwde hervormde preken wel. Soms luistert ze nog wel eens via de TV naar een dienst van dominee Polinder die onlangs is vertrokken naar Kampen. Als bijna jongste uit een gezin van 16 was het in het begin nog wel leuk, herinnert ze zich. Er was elk jaar wel een bruiloft te vieren. Helaas waren er de laatste jaren alleen nog maar begrafenissen. Zij is de laatste die nog in leven is uit haar gezin.

Ook was Gerrit betrokken bij de antiek- en rommelmarkten van eind jaren'70. Er moest geld voor de verbouwing van de kerk worden ingezameld. Onder de bezielende leiding van scriba Hannie Pleysier-van Ditmarsch en van dominee Hassefras was het onmogelijk om je te onttrekken aan dit festijn. De veiling werd gehouden in de hal waar nu de Aldi wordt gevestigd. Gerrit was als chauffeur ingezet om met zijn auto en aanhanger meubelstukken

aan en af te voeren. Zo moest er ook een kast naar een adres in Nijkerk worden gebracht. Door de stevige wind heeft die kast helaas zijn eindadres niet onbeschadigd kunnen bereiken.

Tenslotte een boodschap aan de kerkenraad: denk bij veranderingen ook aan de oudere mensen.

Het kan geen kwaad als de kerkenraad wat meer rekening houdt met de oude mensen zo beweren ze. Zo komt het voor dat tijdens de Bijbellezing ook de piano te horen is. Het is belangrijk dat wij het woord van God goed verstaan. Veel mensen hebben gehoorapparatuur in, nodig om goed te kunnen luisteren. Dan is het knap vervelend als er een pianogeluid doorheen klinkt!

Verder vinden ze het jammer dat de Tien Geboden niet meer in de oorspronkelijke tekst worden voorgelezen. Je hoort de geboden sowieso weinig meer en als het al gebeurt dan moet dat tegenwoordig zo nodig in eigentijdse taal. Wat is er mis met de oude vertrouwde tekst, die is toch voor iedereen duidelijk?

Maar gelukkig gebeuren er ook heel positieve dingen. Zo was er de zangdienst van 30 juli. Gerrit en Janny zijn trouwe kerkgangers dus gingen ze ook naar deze dienst. Vooraf hadden ze beiden zo hun bedenkingen. Maar wat hebben ze genoten! Ze hebben fijn mee kunnen zingen, maar het was ook het geheel van de dienst die goed in elkaar stak. Het heeft diepe indruk op hen gemaakt. Zo zie je maar, je kan ook enorm genieten van diensten die heel anders verlopen dan je gewend bent!

Bij het afscheid bedanken Gerrit en Janny uitvoerig voor het mogen delen van de herinneringen. Ze wisten vooraf niet wat ze ervan moesten denken maar het is hen best meegevallen.

Bert van de Pol

PUTTEN, OKTOBER 1944

In de nacht van zaterdag 30 september op zondag 1 oktober 1944 pleegt een verzetsgroep bij de Oldenallerbrug tussen Nijkerk en Putten een aanslag op een personenauto van de Duitse Wehrmacht.

Op zondagmorgen 1 oktober wordt steeds duidelijker dat de Duitsers een vergelding beramen. Putten wordt omsingeld en men begint de mannen tussen 18 en 50 jaar op te pakken. Ze moeten worden “abtransportiert”.

Die zondagmorgen gaan tijdens de kerkdiensten al de nodige geruchten. In de Gereformeerde kerk gaat ds. G. de Jager voor. Hij is in 1943 in Putten met emeritaat gegaan en zijn opvolger, ds. P. de Ruig is een stuk jonger en behoort tot “de doelgroep” van de Duitsers. Op 2 oktober is ds. de Ruig één van de 660 mannen die weggevoerd

worden. Zijn deportatie leidt hem via Amersfoort en Neuengamme naar Dachau, Daar wordt hij april 1945 bevrijd door de Amerikanen.

Na de razzia nam de emeritus ds. G. de Jager in die moeilijke periode de honneurs waar van de weggevoerde Gereformeerde ds. de Ruig. Ds. de Jager had ondertussen een zoon verloren in het concentratiekamp Sachsenhausen, had 2 weken in de gevangenis gezeten omdat in een kerkdienst waarin hij voorging het Wilhelmus gezongen was hetgeen de waarnemend NSB-burgermeester Klinkenberg ter ore kwam. Door diezelfde Klinkenberg was een van zijn gemeenteleden, de verzetsstrijder Pieter Vijge gearresteerd; Klinkenberg sprak van een "vuile gereformeerde rotbende". Pieter Vijge kreeg de doodstraf die 24 september 1942 voltrokken werd.

De Gereformeerden maakten tijdens de deportatie van hun predikant ds. de Ruig dankbaar gebruik van de inzet van hun oude vertrouwde dominee ds. de Jager. Hij hield o.a. samen met ds. Holland van de Hervormde Kerk op 7 februari 1945 een bidstond in de Oude Kerk. Na de bevrijding in april door de Canadezen bereikte op 10 mei 1945, Hemelvaartsdag, informatie over het droevige lot van de vele weggevoerden het dorp. Een dodenlijst met namen van omgekomenen. In het dorp gonsde die dag de geruchten. In een beraad waar o.a. Van Ganswijk, locoburgermeester Veefkind en ook de predikanten de Jager en Holland betrokken waren, werd besloten diezelfde dag de bevolking te informeren. Besloten wordt de lijst in de kerk voor te lezen. Het is avond en er is nog geen elektrische verlichting. Bij het licht van een olielampje worden door ds. Holland de namen voorgelezen van de nog in levend aangetroffen Puttenaren en de vele namen van hen, van wie getuigd is dat ze niet meer leven.

Onvoorstelbaar triest is het tafereel als huilende vrouwen, kinderen, vaders en moeders, broers, zusters de kerk verlaten.....

Op 25 mei meldt het Puttens Nieuwsblad dat ds. de Ruig, predikant van de Gereformeerde Kerk in Putten, uit het concentratiekamp Dachau in Nederland is teruggekeerd. Op zondag 3 juni 1945 gaat hij voor het eerst weer voor na zijn terugkeer. Hij beperkt zich tot het geven van een korte beschouwing van de preek, die hij het laatst voor de razzia in 1944 hield. Ds. Raden Soedarmo uit Ermelo houdt vervolgens een predicatie waarin hij aandacht schenkt aan de terugkeer van ds. de Ruig en waarin hij woorden van troost richt aan de vele getroffen. Aan het einde van de dienst zingt de gemeente het Lutherlied: "Een vaste burcht is onze God".....

Peter Vink

Bronnen

- Putten 1940 – 1945 door Klaas Friso
- Putters en Puttenaren Hoofdstuk Dominee G. de Jager (1876 -1949) door Evert de Graaf
- Opdat het nageslacht het wete, gedenkboek voor de mannen die op 2 oktober 1944 uit ons dorp werden weggevoerd. Daarin zijn 2 artikelen opgenomen van de hand van ds. de Ruig

Willemijntje Koopman van Steeg, herinneringen aan haar gereformeerde leven

We ontmoeten elkaar in verpleeghuis Norschoten locatie De Samaritaan. Daar moest ze enige tijd geleden, na een val thuis, worden opgenomen. Ze woont er met plezier. Ze herkent me direct en is graag bereid nog eens terug te blikken op haar gereformeerde leven. Wonderbaarlijk hoe goed haar geheugen op 94-jarige leeftijd nog altijd is.

Geboren en getogen in Gerven, het mooiste deel van Putten. Mijntje, doopnaam Willemijntje, is op 10 maart 1929 geboren in boerderij De Langemheen, Gervenseweg 17 in Putten, midden in Gerven. Haar moeder heeft haar vaak verteld dat, toen zij zwanger was van Mijntje, ze God bad dat haar oudste maar een kind van God zou mogen worden.

We zijn het al snel samen eens: nergens in Putten is het zo mooi als daar. Vaak ging ze vroeger op zaterdag- of zondagavond met het gezin kuieren en genoot ze van de rust, de ruimte en de vrijheid. We delen onze liefde voor de schoonheid van de vennetjes zoals die daar vroeger in de onmetelijke heidevelden van het Hellerveld lagen: het

Eendengat, het Moordgat, het Witte Water en het Egelgat. Tegenwoordig liggen die in verboden gebied.

Ze was de oudste van zeven kinderen. Haar vader Gerrit van Steeg was hervormd en haar moeder Lubberta Evers was gereformeerd. Het echtpaar besloot gereformeerd te worden. Dat heeft heel wat voeten in de aarde gehad: zo heeft Mijntje wel van haar moeder begrepen. De boerderij werd gepacht van Jonker Jan van Haersma de With (1878-1965). Eenmaal per jaar kwam hij op bezoek. Mijntje herinnert zich dat hij dan in de wieg keek en zei: “wat heerlijk en zo onbezorgd”. Soms mocht ze met een broertje en zusje een eindje mee in de kattenbak van zijn auto tot aan de Vurenboomweg. Dan moesten ze weer naar huis teruglopen.

Herinneringen aan haar gereformeerde kerk

Haar eerste fiets was eigenlijk te groot. Ze herinnert zich dat ze daarom achterop de fiets van haar moeder via de kerkpaden naar Putten reed. Soms werd het fietspad wel heel erg smal. Haar moeder zei haar dan, terwijl ze achterop zat, dat als ze zo groot was als Jannetje van de Kamp ze daar ook zelf wel overheen zou kunnen fietsen.

Vroeger liepen de mensen naar de kerk. Dat was ver voor haar tijd. Haar moeder vertelde haar dat zich dan al lopend groepjes vormden. De hervormden wilden niet samen met de gereformeerden lopen. Dat waren "die dollen" (van Dolerenden) daar liep je niet mee op.

Haar eerste herinnering aan predikanten heeft ze aan dominee De Jager. Hij was bij alle mensen bijzonder geliefd. "Ook de hervormden waren er jaloers op dat wij zo'n fijne dominee hadden" zo herinnert Mijntje zich. Als hij op de boerderij op bezoek kwam dan zei hij trots: "Kijk, die heb ik alle zeven gedoopt". Op 12-jarige leeftijd ging ze naar catechisatie. De dominee ving de kinderen bij de deur op. Toen hij haar in het vizier kreeg zei hij: "Mijntje alleen lang haar". Ze droeg het haar in lange vlechten tot onder op haar rug.

Samen met haar ouders en haar broertjes en zusjes zat ze altijd op de derde bank van achteren in het midden van de kerk ongeveer tussen de pilaren zoals die onder het orgel staan. Ook later in haar trouwen heeft ze daar met haar eigen gezin en familie altijd gezeten. Dat is dus maar liefst zo'n 90 jaar achtereen.

Op 16-jarige leeftijd ging ze naar de meisjesvereniging. Al snel bleek dat zij over bijzondere gaven beschikte. Ze werd er presidente, tegenwoordig is dat voorzitter. Later is ze ook presidente geworden van de jonge boerinnenvereniging en alsof dat nog niet genoeg was werd ze ook presidente van het alles overkoepelende jeugdverband. "Ze moesten me altijd hebben" vertelt ze glimlachend. En dat was opmerkelijk omdat het merendeel van de boerinnen hervormd was. Het was wel jammer dat de meisjesvereniging altijd in de middag werd gehouden en de jongensvereniging in de avond. De meisjes hoefden zo niet in het donker naar huis, maar ze kwamen zo de jongens natuurlijk ook niet tegen. Tot die ene keer dat er in 1948 een voorlichtingsavond werd georganiseerd over emigratie naar Canada. Ze was nog net geen 19 toen ze haar latere man Aalt Koopman op die avond wat beter leerde kennen. Hij was haar wel eens eerder opgevallen, want als jongen kwam hij vaak in korte broek naar de kerk en als ze naar hem keek dan zag ze dat hij kleurde. In het begin ontmoetten ze elkaar in het diepste geheim, ze waren immers nog veel te jong.

Natuurlijk heeft Mijntje veel veranderingen in onze kerk meegemaakt. Dat was wel eens moeilijk. Haar vader had het daar nog veel moeilijker mee. Hij had als motto: "Alles moet zo blijven zoals het was". Voor in de Bijbel had hij op papier een lijst van Bijbelteksten uitgewerkt waar volgens hem het bewijs stond dat vrouwen niet in het ambt bevestigd konden worden. Haar ouders zijn later christelijk gereformeerd geworden.

Gods wonderlijke leiding en nabijheid

Vaak heeft ze in haar lange leven de wonderbaarlijke leiding van God mogen ervaren.

In de oorlogstijd zijn zowel de familie Van Geest als de familie Koopman wonderbaarlijk bespaard gebleven van de vreselijke gevolgen van de razzia. Op de dag van de razzia, Mijntje was 15, ging ze in de ochtend naar de kerk. Ze bleef als gebruikelijk tussen de

middag in Putten bij twee ongehuwde nichten van haar moeder, de dames Van Elten, in Halvinkhuizen om na de middag weer naar de kerk te kunnen gaan. Die middag werden alle vrouwen door de Duitsers in de oude kerk gedreven. Ook de avond bracht ze er in grote onzekerheid door. Ze kregen van de Duitsers de opdracht om de volgende dag voedsel voor de mannen mee te nemen. Thuisgekomen bleek dat de Duitsers niemand van haar familie hadden meegenomen! De boerderij De Langemheen lag net buiten het raziagebied. Dan hoefde ze ook niet met voedsel terug naar de kerk, want de namen van de vrouwen waren immers niet opgeschreven. Zij en haar ouders hebben God nog vaak gedankt voor deze wonderbaarlijke gebeurtenis.

Toen ze verkering had en al één jaar als dienstmeisje bij de familie Van Galen in Voorthuizen had doorgebracht kwam ze er via via achter dat mevrouw Betje van Hell een dienstmeid zocht. Ze was ongetrouwd en was eigenaar van de boerderij Groot Rottenburg aan de Hogesteeg. Maar liefst zeven jaar is Mijntje bij haar in dienst geweest, dag en nacht inwonend. En daarna ontstond er voor haar zicht op een toekomstig leven op deze boerderij. Het was ontzettend moeilijk in die tijd om een boerderij te kopen, maar God had het goed met haar voor en zo kon ze in 1958 trouwen met haar Aalt. Betje had ter gelegenheid van de bruiloft een gedicht geschreven getiteld "Oorzaak en gevolg". Ze maakte daarbij de vergelijking met Jacob. Ook hij had zeven jaar moeten werken voordat hij met Rachel kon trouwen. Het feest werd gehouden op de heerd van de boerderij De Langemheen. In 2018 was ze samen met Aalt 60 jaar getrouwd: feest op Groot Rottenburg. Beiden 89 jaar oud hebben deze mijlpaal te midden van hun familie mogen vieren. Opnieuw grote reden voor dankbaarheid dat God hun lange leven zo had willen leiden. Uiteindelijk is ze 63 jaar getrouwd geweest.

En nu is ze al ruim 94 jaar en is ze nog altijd scherp van geest. Blij en enthousiast deelt ze met mij de verhalen. Ze is zich er maar al te zeer van bewust dat het louter en alleen de genade van God is dat ze nog altijd kan genieten van de mensen om haar heen en kan getuigen van de wonderbaarlijke leiding van God in haar leven.

Zo leeft ze in het volle vertrouwen dat God haar leven leidt ook, zoals ze zegt, op dit laatste station van haar leven. Uit het liedboek voor de kerken van 1973 getuigt ze uit haar hoofd van dit geloof met de woorden van vers 5:

*Laat Hem besturen, waken, 't is wijsheid wat Hij doet!
Zo zal Hij alles maken, dat ge u verwond'ren moet,
als Hij die alle macht heeft, met wonderbaar beleid,
geheel het werk volbracht heeft, waarom gij thans zo schreit.*

Bert van de Pol

ORGEL VAN DE GEREFORMEERDE KERK TE PUTTEN

Vanwege het 120-jarig jubileum van het kerkgebouw mag het orgel, dat dit jaar 60 jaar geleden is gebouwd, niet onbelicht blijven.

Het orgel is in 1963 gebouwd door J. de Koff & Zn. in de neobarokke stijl. Neobarok is een iets misleidende term, omdat het niet lijkt op barok van begin 17^e eeuw. Het karakter daarvan is nl. rijkversierde melodielijnen en complexe meerstemmigheid.

Het mechanisch orgel in de Achterstraat is strak van uiterlijk, met een strakke windvoorziening en juist een felle klank. De klank is geprononceerd, maar niet onaangenaam, mede dankzij de uitstekende akoestiek in de kerk.

Het orgel heeft twee manualen, ook wel speeltafels of klavieren genoemd en een pedaal. Het bovenste klavier is het hoofdwerk en het onderste klavier het rugwerk. Het orgel heeft in totaal 16 registers, ook wel stemmen genoemd. Ieder klavier heeft 7 stemmen en het pedaal heeft er (slechts) 2. Het orgel heeft in het totaal 1032 pijpen.

Door het combineren en koppelen van registers heeft de organist de mogelijkheid om allerlei klankkleuren te laten horen. De registers van het rugwerk kunnen gekoppeld worden aan het hoofdwerk. Als het ware worden de registers van het rugwerk bij het hoofdwerk gevoegd. Het pedaal kan gekoppeld worden aan zowel het hoofdwerk als het rugwerk.

Vaak hebben organisten hun eigen voorkeuren en is dat te horen in hun spel. Het orgel biedt voldoende mogelijkheden voor het uitvoeren van iedere muziekstijl. Het pedaal kan echter al tamelijk licht beoordeeld worden. De ruimte is echter niet aanwezig om een zwaarder pedaalregister toe te voegen.

Uitbreiding en enige aanpassingen vonden plaats in 1982 door Flentrop Orgelbouw B.V. Er werden twee registers toegevoegd. Een Fluit 4 voet en een Nasard 3 voet. Tevens vond een verplaatsing plaats van Octaaf 2 van het rugwerk naar het hoofdwerk en de Gemshoorn 2 voet van het hoofdwerk naar het rugwerk.

In 2010 vond een grondige restauratie en grootonderhoud plaats. Dit is uitgevoerd door Orgelmakerij Reil B.V. Het orgel werd daarbij geheel gedemonteerd, alleen de kas bleef staan. Alle onderdelen werden nagelopen en zonodig vervangen of verbeterd. Alle pijpen werden ook nagekeken en indien nodig opnieuw geïntoneerd. Vele gemeenteleden hebben destijds meegeholpen. Reil B.V. voert tevens het jaarlijks onderhoud uit aan het orgel.

Hoe werkt het orgel?

De pijpen in een orgel geven het geluid. Via de blaasbalgen wordt de lucht (“wind” genoemd) door de pijpen geblazen. Hoe langer de pijp, hoe lager de toon. Ook de vorm en het gebruikte materiaal heeft invloed op de klankkleur. Ieder register heeft een groep pijpen met dezelfde klankkleur maar per pijp een andere toonhoogte.

Als vanuit de kerk naar het orgel wordt gekeken is er een grote en een kleine kas te zien. Het bovenste manueel bedient de pijpen in de grote kas. Het hoofdwerk genoemd. Deze zit daadwerkelijk boven het hoofd van de organist. De klein kas, achter de rug van de organist, heet het rugwerk. Wat niet wordt gezien zijn de manualen en het pedaal. Die zitten namelijk tussen de grote en de kleine kas in.

Een overzicht van de dispositie van het orgel en een nadere toelichting op het karakter van de registers:

Dispositie

Hoofdwerk

Prestant 8 voet
 Roerfluit 8 voet
 Octaaf 4 voet
 Octaaf 2 voet
 Fluit 4 voet
 Trompet 8 voet
 Mixtuur 3 sterk

Rugwerk

Holpijp 8 voet
 Prestant 4 voet
 Dulciaan 8 voet
 Quintadeen 4 voet
 Gemshoorn 2 voet
 Nasard 3 voet
 Scherp 3 sterk

Pedaal

Subbas 16 voet
 Baarpijp 8 voet
 Koppelingen
 HW + RW
 HW + P
 RW + P

Omvang

Hoofdwerk	54 tonen	7 stemmen	486 pijpen C – f3
Rugwerk	54 tonen	7 stemmen	486 pijpen C – f3
Pedaal	30 tonen	2 stemmen	60 pijpen C – f1
Totaal		16 stemmen	1032 pijpen

Indeling naar registerfamilies

Hoofdwerk

Rugwerk

Pedaal

Prestanten

Prestant	8 voet	Prestant	4 voet
Octaaf	4 voet		
Octaaf	2 voet		
Mixtuur	3 sterk	Scherp	3 sterk

Fluiten

Roerfluit	8 voet	Holpijp	8 voet	Subbas	16 voet
Fluit	4 voet	Quintadeen	4 voet	Baarpijp	8 voet
		Gemshoorn	2 voet		
		Nasard	3 voet		

Tongwerken

Trompet	8 voet	Dulciaan	8 voet
---------	--------	----------	--------

Strijkers

Niet aanwezig

Bron: Cor Geskus

Gesprek met Gerrit Hop, al 88 jaar op en top gereformeerd

Ik tref Gerrit zo tussen de regenbuien door begin augustus in zijn prachtige appartement met vrij uitzicht op de Vrouw van Putten. Het historische pand, in 1867 gebouwd als De Beukenheg, werd eens bewoond door Mr. Frederik Johan Constantijn Schimmelpenninck, kortweg jonker Frits. Hier woonde vroeger de adel, maar liefst een kwart van de gronden van de gemeente Putten had zij in bezit. Een unieke en historische locatie waar Gerrit tot vorig jaar juli samen met zijn vrouw Rie woont.

Ik heb geluk, Gerrit heeft voor dit interview nog een gaatje in zijn drukke agenda gevonden. Zo is Gerrit actief lid van Probus en van het shantykoor De Kajuitzangers. Ook speelt hij elke week nog in verenigingsverband op de bowlingbaan. Hij is van deze vereniging zowel de voorzitter, de secretaris als de penningmeester en dat maakt het besturen van zo'n club volgens hem vrij eenvoudig. Ook treft hij zijn oude maten van SDC nog elke zaterdag in de voetbalkantine en als die gesloten is dan is er altijd wel een horecagelegenheid te vinden om eens even serieus bij te praten.

De Gereformeerde Kerk in zijn jonge jaren

Gerrit is geboren op 26 augustus 1935 aan de Beitelweg vlakbij Huize Bijstein. In het park achter dat huis bevindt zich een vijver. Daar kon je in je jeugd schaatsen. Behalve op zondag, dan mocht dat niet van zijn ouders. Dat was vervelend want zijn hervormde vriendjes mochten dat allemaal wel. Op mijn vraag of hij op zondag ook niet mocht fietsen moet Gerrit het antwoord schuldig blijven. "Ik denk niet dat dit mocht maar ik weet het niet zeker want ik had immers geen fiets". Elke zondagochtend en zondagmiddag ging hij trouw met zijn ouders lopend naar de kerk. Zijn vaste plaats had hij vanuit de hoofdingang onder het orgel links in de kerkzaal nabij het gangpad. Zodra het lampje bij de preekstoel ging branden waren de plaatsen vrij.

Na de lagere school bezocht Gerrit trouw de knapenvereniging en later de jongelingvereniging. De dagsluiting van de zaterdagse jeugdinstuif werd altijd verzorgd door een diaken. Als die niet voorradig was, dan was kapper Van de Pol graag bereid om dat voor een pakje Caballero te doen. Wel moest de hele gereformeerde jeugd elke keer verplicht naar deze kapper. De belijdeniscatechisatie kon Gerrit alleen in de weekenden volgen en wel bij Ds. Stolk. Hij zat toen in militaire dienst, bij de commandotroepen in Roosendaal. Hij verzweeg daar overigens dat hij de middelbare landbouwschool had gevolgd, hij had geen zin aan een loopbaan als onderofficier.

Het Jeugdhuis

Pas na de verbouwing eind jaren '70 beschikt onze kerk over haar huidige vergaderruimten. Tot die tijd werd het Jeugdhuis daarvoor gebruikt. Dat stond aan de Kerkstraat waar nu de Huifkar is gevestigd. Nadat Gerrit en Rie in 1958 getrouwd waren, vroeg de Commissie van Beheer hen om conciërge te worden van het Jeugdhuis. Dat paste

het echtpaar goed. Rie werkte sinds haar 18e in de horeca in Ermelo en had dus de nodige ervaring opgedaan. Tien jaar lang hebben ze daar de catering verzorgd, niet alleen voor de Gereformeerde Jeugd, maar ook de kerkenraad vergaderde er.

Soms ging het er in die vergaderingen wel eens spannend aan toe, zo weet Gerrit zich te herinneren. Dat kon je eenvoudig afleiden uit de intensiteit waarmee

er met de deuren werd gesmeten. Op een keer meldde de voorzitter zich in de pauze een tikkeltje wanhopig bij Gerrit en Rie. Hij wist niet wat hij ermee aan moest. "Wacht maar even" zei Gerrit, "dat komt wel goed". Toen de vergadering na de pauze weer werd opgepakt, kwamen Gerrit en Rie elke met schaal vol dampende bitterballen binnen. Zelden werd daarna een kerkenraadsvergadering zo genoeglijk voortgezet.

Op een keer werd er ook de jaarlijkse gemeentevergadering gehouden. Natuurlijk werd er gastvrij koffie en koek geserveerd. Die koek moest dan wel bij een gereformeerde bakker ver achterin Steenenkamer worden gekocht. Dat ging Gerrit en Rie letterlijk te ver. Rie meldde opgewekt dat de ambtsdragers die dan zelf maar moesten gaan halen.

Tussen 1961 en 1965 werd het Jeugdhuis ook de locatie voor de diensten van de Christelijk Gereformeerde kerk. Dat bracht natuurlijk geld in het laatje. Toen Gerrit en Rie van de Kerkenraad wat meer vrijheid kregen, werd de exploitatie van het Jeugdhuis steeds meer een succes. Bruiloften en partijen vonden er plaats en dat niet alleen voor gereformeerde ingezetenen. Het Jeugdhuis werd voorwaar een heuse concurrent van De Rehoboth, de hervormde evenknie aan de Postweg waar nu de Jumbo staat. Het verhaal gaat dat hervormde predikanten toen uitsluitend huwelijken in wensten te zegenen als het bruiloftsfeest niet ook in de Rehoboth plaats vond!

Gerrit, Rie en hun kerkje

Gerrit heeft zo'n 20 predikanten in zijn kerkje voorbij zien komen. Vooral dominee De Ruig en dominee Rein Bos hebben veel indruk op hem gemaakt. Rein kon als geen ander prachtige verhalen uit het oude testament verpakken in een boodschap in het hier en nu. Rie is vaak ambtsdrager geweest. Samen met Eibert van de Bor kende ze als diaken iedereen en wist ze ook waar eventueel nood was. Als voorzitter van de kerkenraad was ze een groot inspirator voor velen. In 2003 was ze als lid van de bouwcommissie maar wát trots om onze mooie gerenoveerde kerkzaal aan iedereen te tonen. Energiek en vol

overgave zette zij zich in voor onze kerk maar ook breder voor de Puttense samenleving. Gerrit en Rie konden enorm genieten van het feit dat wij steeds meer een open kerk zijn geworden. Ook beleeft Gerrit veel plezier aan de opleving van onze kerk na corona. Zo vond hij de zangdienst van 30 juli bijzonder indrukwekkend.

Soms was Rie volgens Gerrit wel eens iets té enthousiast. Als ze dan na een vergadering thuiskwam, had hij een goede raad voor haar. "Als je nou éérs eens je bordje een beetje leeeget, dan kan je er daarna wel weer wat op je bordje bij nemen". Met deze welgemeende en nog altijd actuele tip sluit Gerrit ons gesprek af.

Bert van de Pol

Wout en Irene Geurtsen, een leven lang er zijn voor de ander

Wout Geurtsen is geboren in 1938 in Nijkerk en Irene Geurtsen-Verkaik, zijn vrouw, is geboren in 1945 in Rotterdam. Irene is opgegroeid in Broek op Langedijk en later in Nijkerkerveen. Via het jeugdwerk van de gereformeerde kerk leerden Wout en Irene elkaar kennen. Ze zijn in 1967 getrouwd in Nijkerk en twee jaar later kwamen ze in Putten wonen.

Er zijn voor de ander

Het leven van Wout en Irene stond in het teken van "omzien naar elkaar". In de kerk was Wout in het begin vooral actief in het jeugdwerk. Wout begon als jeugddiaken en deed ook veel evangelisatiewerk. Een andere passie van Wout was het werken met mensen met een beperking. Zo is hij 25 jaar vrijwilliger geweest bij de Johanniters. Doel daarvan was om een positieve bijdrage te leveren aan de kwaliteit van leven van deze kwetsbare mensen. Verder zijn Wout en Irene heel lang mantelzorger geweest voor de familie Feenstra en voor de familie Van de Peppel. Wout van de Peppel is in het verleden ook koster geweest.

Later hield Wout zich als diaken meer bezig met de ouderen. In het begin bestonden er nog geen verpleeghuizen in Putten. Dat betekende dat Wout vaak de mensen thuis bezocht. Tot voor een paar maanden terug is Wout steeds actief geweest als vrijwilliger in verpleeghuis Elim. Hij moest helaas stoppen omdat Wout nu thuis mantelzorger is voor Irene.

Het gaat mij niet goed als het jou niet goed gaat

Dit is een uitspraak van dominee Haaima. Ze is op het lijf van Wout en Irene geschreven. Door je in te zetten voor de ander, zo hebben zij vele malen ervaren, krijg je ook veel terug. Met dominee Haaima hebben zij jarenlang fantastisch mogen samenwerken.

Wout is vaak diaken geweest. Voor de mensen die op zijn pad kwamen maakte dat eigenlijk niet uit. Ook als Wout geen ambtsdrager was, vond hij het zijn plicht om er te zijn voor de ander.

Het dagelijks bestuur van de diaconie in april 1985 bij Bert van de Pol thuis op het boven terras aan de Postweg. Van links naar rechts, Gerda Gaasbeek, achter Gerda zit Greet Jonker, (helaas net niet zichtbaar), Wout Geurtsen, Wijnand Zech en Bert van de Pol

Mooie herinneringen bewaart Wout nog aan begin jaren '80 (zie foto). Het team van diakenen was nog erg jong en Wout kon, zelf nog maar nauwelijks 45 jaar oud, al veel van zijn ervaringen delen met zijn diaconale team. Destijds werd een caravan aangeschaft die geschikt was gemaakt voor het vieren van vakantie door mensen met een beperking. Het was een project, opgezet samen met de diaconie van de Andreaskerk. Een prachtig voorbeeld, volgens Wout, hoe kerken succesvol kunnen samenwerken. In de loop der jaren werd de caravan steeds mooier en werd dit caravanproject als vanzelf een chaletproject. Pas een paar jaar geleden is na bijna 40 jaar afscheid genomen van het verouderde chalet.

In die jaren was er veel werkloosheid. De diaconie was betrokken bij het opzetten van de vereniging Anders Actieven Putten. Onder leiding van Wim van Peet werd toen via die vereniging de basis gelegd van wat tegenwoordig de kringloopvereniging OverNodig is.

Veranderingen in onze kerk

Natuurlijk heeft Wout in de afgelopen 55 jaar veel zien veranderen in de kerk. Hij vindt het jammer dat dit soms tot zulke moeizame discussies leidt. "We zijn allemaal gelijk, geef elkaar toch de ruimte".

Zo herinnert hij zich mevrouw Henny van der Goot- Bruinekool en mevrouw Jantje Janssen -Doppenberg. Beide dames waren druk met het zakenleven, maar hadden toch voldoende tijd over om aan het kerkenwerk te besteden. Hij leerde ze kennen in hun rol als bezoekdames. Toen ze eenmaal als ambtsdragers waren bevestigd veranderde er volgens Wout eigenlijk niet zo veel. De al bestaande waardevolle samenwerking in de gemeente werd gewoon onverminderd voortgezet.

Ook stonden Wout en Irene open voor het toelaten van de kinderen aan de viering van het avondmaal. Het was een tijd waarbij voor- en tegenstanders helaas niet zo leuk met elkaar omgingen.

En nu zijn Wout en Irene al een dagje ouder

Hun gezondheid belemmert hen om de kerkdiensten bij te kunnen wonen. Ze missen op die manier wel de betrokkenheid binnen de kerkelijke gemeenschap. Ondanks dat de kerkdiensten thuis goed te volgen zijn, voelt het toch als een gemis, zo'n gevoel dat je er niet echt bij hoort.

Gelukkig is er voortdurend bezoek van het ouderenpastoraat. Dat waarderen Wout en Irene zeer. Ze sturen vaak kaarten naar de oudere gemeenteleden die jarig zijn. De adressen halen ze uit SamenSpel. Ze vinden het een prachtig initiatief dat die adressen zo in SamenSpel worden vermeld.

Ze vinden het jammer dat de hen zo bekende liederen die zij vroeger uit het hoofd hebben geleerd, nu nooit meer in de diensten worden gezongen. Wat zou het mooi zijn als zij die liederen elk vanuit hun hart nog eens met de gemeente zouden mogen zingen.

Terugkijkend denkt Wout wel eens: "Hoe heb ik dit toch allemaal kunnen doen?" Heel belangrijk daarbij is altijd de rol geweest van zijn vrouw Irene. Vooral zij zorgde voor het huishouden en voor de opvoeding van de kinderen. Anders had Wout nooit zoveel van huis kunnen gaan.

Aan het slot van het gesprek vertellen Wout en Irene dankbaar te zijn voor alles wat hen zo gegeven is. "We hebben altijd in vertrouwen geleefd en we kijken dankbaar terug. En ook voor de toekomst hebben we er alle vertrouwen in dat het goed komt".

Bert van de Pol

Het woord is aan.....Mery Falger

We hebben haar mening gevraagd over haar ervaringen met en in onze kerk. Lees en geniet van de warme woorden!

De redactie

Hoe kan ik mijzelf noemen... katholiek... gereformeerd/PKN... protoliek...

Feit is dat ik van huis uit op een fijne manier katholiek ben opgegroeid en dat daar in Zoetermeer het zaadje voor de oecumene al is geplant: als jongere deed ik eind zestiger jaren al mee met oecumenische vieringen.

Liefde voor (bijbel)verhalen en taal, een dosis nieuwsgierigheid naar het waarom en putten uit verhalen van eeuwen geleden, ze hebben mij gevormd en gevoed in mijn geloof. Na het overlijden van mijn eerste man ontmoette ik Eugène, van huis uit katholiek maar eruit weggeleden; hij kwam uit bij de Gereformeerde Kerk, en daar voelde hij zich heel welkom.

Door de jaarlijkse oecumenische vieringen en de Inloopmorgen kende ikzelf ook al veel mensen en zo voelde ik mij al snel thuis.

In beide kerken bezoeken we graag de diensten, soms allebei als in de katholieke kerk een periode sommige diensten om 11 uur beginnen.

Natuurlijk zijn er wel wat verschillen...

Als ik zondag, samen met Eugène, de kerk inkom, geniet ik ervan dat de Paaskaars brandt: God nodigt ons uit, mooi!

Helaas heeft men binnen de katholieke kerk een aantal jaren geleden besloten dat de paaskaars alleen brandt tijdens de Paastijd en die is met Pinksteren afgelopen... het doet mij pijn dat Gods licht zo kort in die Paaskaars, beeld van Opstanding, kan branden... Wel brandt in de katholieke kerk de godslamp en ja, die brandt altijd!

We ervaren heel veel verbondenheid in beide kerken, men kent elkaar.

Naast onze 7 sacramenten noemen wij de koffie wel het 8e sacrament, de ontmoeting na de dienst is van wezenlijk belang.

De doop in de Gereformeerde kerk is een echte gemeenschapsviering, heel mooi.

Avondmaal lijkt veel op elkaar rond dezelfde woorden die Paulus erover schreef. Accentverschillen zijn er ook, de bisschoppen zien de eucharistie als het hart van het geloof voorbehouden aan priesters, bij het Avondmaal ervaar ik de gemeenschap rond Christus heel mooi.

Op diaconaal gebied gebeurt er in beide kerken veel 'om niet', waarvoor hulde. Aandacht voor armoede, kwetsbaren, eenzame mensen, zieken, het is geloof in de praktijk en velen zetten zich ervoor in.

Een beetje jaloers ben ik op het vele kinderwerk en aandacht voor de jeugd, in elke dienst zichtbaar hoe kinderen geloof in speelse vorm meekrijgen.

Een paar keer per jaar kent onze Mariaparochie gezinsvieringen waarbij juf Sandra 30 kinderen heerlijk laat zingen in het kinderkoor en Annemarieke en Vera in de viering aan de kinderen veel meegeeft.

Ja, zelfstandig vieringen verzorgen met 'eigen' mensen (waarbij veel vrouwen betrokken zijn) gebeurt al 25 jaar...en dit wordt evenwaardig gewaardeerd. De woensdagmorgendienst met de priester, 1x per maand, voelt vaak met de kleine groep mensen heel intiem, er is dan veel ruimte voor stilte. Het Meditatief Moment om 11.30 uur op de woensdag inloopmorgen, hoe klein ook, doet me veel.

De 'Preek van de Leek' is ook een mooi initiatief. De pepermuntjes bij de preek blijf ik gek vinden, maar dan schijnt er minder gekuch te zijn, oké. Mijn complimenten aan beide predikanten, ze laten ook ruimte voor twijfel toe.

Vol bewondering denk ik terug aan het proces rond de huwelijkszegening aan mensen van hetzelfde geslacht, zo geweldig voorbereid en in alle stappen en avonden mensen meegenomen om te komen tot een afgewogen besluit met 2/3e meerderheid. Ook de inspraak van de gemeente bij de beroepingscommissie duidt op een veel democratischer proces dan de topdownconstructie die de RK- kerk kent.

Zoals gezegd: wij voelen ons bij beide kerken heel erg thuis, Eugène nog iets meer gereformeerd, zeker ook vanwege het uit volle borst samen zingen, ikzelf ervaar daarnaast vooral de warme parochieband met de mensen die ik al zooolang ken.

Wat ik kan meegeven....Kom naar de Toerustingsavonden, die zijn weer op komst...je verbreedt je horizon.

Mery Falger

Gesprek met Aart Mosterd, oud-wethouder en oud-voorzitter van de Hervormde Gemeente

Het is midden juli als Peter Vink en Bert van de Pol hun opwachting maken bij Aart Mosterd aan de Vanenburgerallee. Aart is hier geboren en getogen en heeft vanuit zijn functies als oud-wethouder van de Gemeente Putten (1980-1998) en als oud- voorzitter van de Kerkenraad van de Hervormde Gemeente in Putten (2008-2016) veel met de gereformeerde kerkleden te maken gehad. Landelijke bekendheid kreeg Aart als lid van de Tweede Kamer voor het CDA (1998-2006). Hij herinnert zich moeiteloos enkele anekdotes en heeft aan het slot ook nog een boodschap voor ons.

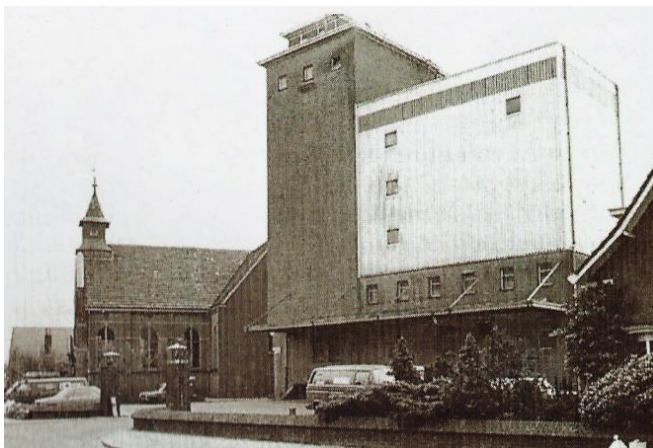
Ons kerkgebouw aan de Achterstraat achtergesteld?

Als eerste herinnert Aart zich een verontrust telefoontje op een zondagochtend hartje winter van Eibert van de Bor. Eibert was destijds hulpkoster en hij had vastgesteld dat de Achterstraat spekglad was terwijl het Kerkplein tot in alle hoeken en gaten zorgvuldig was

gestrooid. Of de Gemeente Putten soms met twee maten mat? Uiteraard was daar geen sprake van en Aart moest als verantwoordelijk wethouder direct aan de bak om aan deze vermeende achterstelling direct een eind te maken.

Een linke situatie bij de burenen.

Direct ten westen van ons kerkgebouw lag sinds 1935 het gebouw van de Coöperatieve Landbouwvereniging. In 1957 werd het pand aanzienlijk uitgebreid. Oud- wethouder Lubbert van de Brink, die het pand had gebouwd, wist Aart te melden dat dit gebouw bijzonder stevig in elkaar zat. In juni 1993 moest het plaatsmaken voor een winkelcentrum. Aart maakte zich grote zorgen. De sloop van het gebouw moest immers heel voorzichtig worden aangepakt. Stel je voor dat de kerk schade zou lijden! Gelukkig is alles goed gegaan. Op de foto is rechts het huis van de familie Broekhuizen, directie van de Coöperatie, zichtbaar.

”Kerken” over en weer.

Aart herinnert zich nog goed dat hij als tiener “kerkte” in onze Gereformeerde kerk. De oude kerk in het centrum werd in 1965 gerenoveerd. Zonder enig probleem en ook zonder voorwaarden stelden de gereformeerden hun kerkgebouw vanzelfsprekend aan de hervormden voor hun samenkomsten ter beschikking. Later, eind jaren '70, gebeurde het omgekeerde. Onze kerk werd sterk uitgebreid en verbouwd en wij mochten van de “Nieuwe kerk” aan de Engweg gebruikmaken. En ook tijdens de renovatie van onze kerksaal in 2003 werd deze kerk tijdelijk onze thuisbasis. Mooi dat dit zo zonder enige discussie kan in ons dorp.

Ook in Putten behoorden veel Gereformeerden tot de middenstand.

Een landelijk beeld is dat de Gereformeerden vooral hun bestaan vonden als middenstander. Moeiteloos somt Aart enkele hem bekende familienamen op: Van Peet, Meinders en Gerrit Janssen (inmiddels de Plus) als winkeliers, voorlopers van wat nu de supermarkten zijn. Ook bakkers als Martin Janssen (broer van Gerrit), later overgenomen door Cor Drost en Van Steenis, later overgenomen door Dirk Bouman. Tenslotte ook de eerder vermelde Eibert van de Bor en Gerrit Hop die elk een horecagelegenheid bestierden en natuurlijk Henk van Emous van de Huifkar.

Als wethouder Ruimtelijke Ordening en later Sociale Zaken kreeg Aart met vele lagen van de bevolking in Putten te maken. Hij beschrijft de Gereformeerden als de superactieven. Overall, waar je ook kijkt in het verenigingsleven, kom je ze meer dan gemiddeld tegen. Het is één van de redenen waarom de gemeente Putten over zo'n bloeiend verenigingsleven beschikt.

Eén PKN, een boodschap tot besluit.

Aart erkent dat er tussen de Hervormde Gemeente, de Andreaskerk en onze Gereformeerde kerk, die allen deel uit maken van de PKN, in bestuurlijke zin nooit tot echte samenwerking is gekomen. De kerken hebben zo hun eigen eigenheid en kunnen prima zelfstandig voortbestaan. Er valt zo dus wat te kiezen voor de mensen die in onze gemeente komen wonen. Gelukkig wordt er in diaconale zin wel samengewerkt. Voorbeelden daarvan zijn de voedselbank, het vinden van huisvesting in noodsituaties en het huisvesten van de statushouders. Volgens Aart zijn er altijd vriendelijke verhoudingen geweest tussen de Hervormde Gemeente en de Gereformeerde kerk.

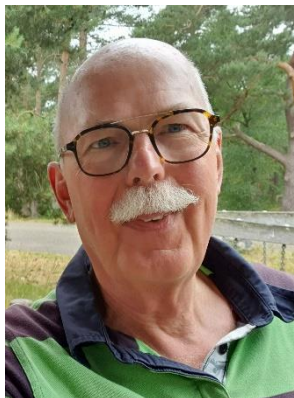
En verder herinnert Aart zich dat door toedoen van burgemeester Berkhout een heus Puttens Predikantencollectief is gevormd. Het bestaat nog steeds en komt een paar maal per jaar bij elkaar. Van tijd tot tijd komen in zijn herinnering onderwerpen als bijvoorbeeld alcoholgebruik onder de jeugd, huisvesting van statushouders en kransleggingen op 4 mei aan de orde.

Het zou mooi zijn, zo besluit Aart, als de kerken in Putten elkaar nog wat beter weten te vinden. Kerken die één gemeenschap vormen en die elkaar ook liefhebben.

Bert van de Pol

Gesprek met Johan de Vroom, lid van de Andreaskerk en betrokken bij onze kerk

Johan is geboren en getogen in Harderwijk en woont samen met Heleen inmiddels 41 jaar in Putten. Hij is lid van de Andreaskerk en is daar meerdere perioden ouderling geweest. Bij ons als gereformeerden is hij wellicht meer bekend vanuit zijn jarenlange deelname aan de interkerkelijke commissie Vorming en Toerusting (nu werkgroep Leren en Ontmoeten). Zijn laatste klus was het voorzitterschap van de Beroepingscommissie bij de Andreaskerk. Gelukkig kon dat project succesvol worden afgerond met de komst van het

predikantenechtbaar Van de Brink. Recent -op basis van een Facebook oproep van Robert-Jan- de workshop "Preek van de Leek" gevolgd. Wat Johan betreft krijgt dat een vervolg. Veel van zijn vrienden en kennissen zijn gereformeerd en hij heeft daarom een redelijk goed beeld van onze kerk en van de kerkgemeenschap aan de Achterstraat.

Een hechte actieve club met de nodige veerkracht

Dat is wat Johan altijd weer opvalt in de contacten met ons als gereformeerden. Hij leest elke week trouw de digitale versies van Proloog en Samenspel (en ook het parochienieuws en de nieuwsbrief van de Katholieke kerk). Hij weet dus redelijk goed wat er speelt in onze kerk en ziet met welk élan na corona de gereformeerden allerlei activiteiten met veel enthousiasme weer oppakken. Johan en Heleen bezoeken af en toe een dienst in onze kerk en ze zijn altijd weer verbaasd hoeveel mensen zij na de dienst aan de koffie treffen. Gemeente zijn, de omgang met elkaar, hij ervaart dat als heel plezierig.

Overigens is zo'n actieve houding niet altijd een voordeel. Hij heeft bijvoorbeeld ervaren dat als afgesproken was dat klussen gezamenlijk zouden worden opgepakt de gereformeerden dat gewoon zelf al lang hadden uitgevoerd. Hervormden zijn volgens een uitspraak van dominee Juffer *vroom maar sloom*. Gereformeerden pakken in zijn beleving spontaan veel meer aan en melden dan achteraf wel aan de kerkenraad hoe het zo'n beetje verloopt.

Trouw aan de kerk en aan haar leden

Vooraf vroeger was het zo dat gereformeerden vooral onder en met elkaar zaken deden. Er was een soort van ongeschreven wet die gereformeerden tot een gedwongen winkelnering aanzette. Dat gold ook voor de basisschool, destijds Da Costa. Dat kon ook vrij eenvoudig omdat de gereformeerden relatief veel in het midden- en kleinbedrijf actief

waren. Welke winkel je ook nodig had, er was er altijd wel één die door een gereformeerde werd gerund.

Daarnaast zijn gereformeerden ook trouw aan hun kerk en hechten ze aan zelfstandigheid. Er wordt vooral op diaconaal gebied veel samengewerkt met de Andreaskerk. Helaas lukt dat de laatste jaren op bestuurlijk niveau nog niet zo goed. In het verleden zijn er wel pogingen ondernomen en dat heeft in 2008 geleid tot een heuse intentieverklaring om in de toekomst meer samen op te trekken. Johan herinnert zich dat de beide kerkenraden zo'n 10 jaar geleden meerdere keren een gezamenlijk diner organiseerden. Misschien is de komst van nieuwe predikanten in beide kerken een mooie aanleiding om de bestuurlijke samenwerking opnieuw te zoeken. En mocht er nog oud zeer zitten, probeer daar overheen te stappen en opnieuw te beginnen!

Tenslotte, een tip voor de toekomst

De maatschappij is voortdurend aan veranderingen onderhevig en dat zal ook in de toekomst zo zijn. Ook de kerk staat voor grote veranderingen en dat biedt kansen. Johan geeft in dit verband wel een advies aan ons mee. Het zou voor de continuïteit van onze kerk goed zijn als we niet met alle bewegingen meegaan en daarbij al te "vrijzinnig" worden. Het is belangrijk je identiteit te kennen en daaraan vast te houden. Om dat te combineren met voldoende flexibiliteit om daarmee ruimte te geven aan diversiteit zoals de gereformeerden dat willen, is een forse uitdaging voor de toekomst.

Bert van de Pol

Zang en muziek, van toen naar nu

Ballade

Marten Kamminga

F Dm Gm C A Dm G C

5 Bes C F Dm G C Bes C F

Bij de afscheiding van 1834 speelde het wel of niet zingen van gezangen ook een belangrijke rol. Het speelt een rol in 120 jaar kerk in de Achterstraat. Dit lied geeft dat weer door middel van een lied over de familie van **Her** (hervormd) en **Ger** (gereformeerd).

1. Herretje en Gerretje,
Ééneiige tweeling
Zingen samen 't hoogste lied
Tot het zomaar stopt.
Gerretje zegt: 'Psalmen, ja!
Maar gezangen? O lala,
Ik weet niet of dat klopt...'

2. Negentiende-eeuwse strijd
Met een droeve scheiding.
Samenzingen is voorbij
Om het 'Kan dit wel?'
En toen woonden zij apart,
Eigen leer en wat verstart.
Weg het samenspel.

3. De gezinnen Her en Ger
Kruipen in hun zuilen.
Ger gaat naar de Achterstraat
Met een nieuw elan.
Wat we delen is Jan Zwart
Orgelspel vanuit het hart.
Mooi dat dat nog kan.

4. Dan het wonder van de eeuw
Zeventiger jaren.
Want er komt een liedboek uit,
Mijlpaal in de tijd.
't Werd een heuse reünie.
'Fijn dat ik je ook weer zie
In saamhorigheid'.

5.Opa, tante, neef en nicht
Zingen nu weer samen.
't Is een duidelijk signaal:
Wederzijds gebaar.
Kwaliteit won van de kift
't Kloppend hart, dat bleek de Schrift
Zing! Probeer het maar.

6.Instrumenten klinken mee
Naast de orgelklanken,
Vleugel, harp en klarinet,
Saxofoon, gitaar.
Achterstraatfamilie blij:
'Kun je spelen, kom er bij:
Vreugde met elkaar.'

7.Jaren verder, het gaat door,
Één brede explosie.
't Nieuwste liedboek inspireert,
Bundels die ontstaan.
Gaat men weer voor kwaliteit
Tegen oppervlakkigheid?
Daar komt het op aan.

8.Tante Oi Kumene lacht,
Zingt mee met haar kinderen.
Als 't maar om de Liefde gaat
Want die staat centraal.
En de Heer knikt: Ga zo door,
Maak één zingend mensenkoor
Van ons allemaal.

Marten Kamminga, september 2023
Bij het 120-jarig bestaan van de
Gereformeerde Kerk aan de Achterstraat in Putten

Colofon

Redactie SamenSpel

Henk van der Zwaag	Kerkstraat 128	06-33205215
Peter Vink	Voorthuizerstraat 74	06-51179335
Jaap Plomp	Rimpelerweg 27	06-57849928
Peter Sennema	Bakkerstraat 4	06-37417783

Redactie e-mail: samenspel@gkputten.nl

Predikanten

Ds. D. Boekema	Van Goltsteinstraat 22	tel. 35 34 99
----------------	------------------------	---------------

d.boekema@gkputten.nl

Ds. R.J. van Amstel	Huybertsenweg 118	06-18222328
---------------------	-------------------	-------------

r.j.van.amstel@gkputten.nl

Adres kerkgebouw

Gereformeerde kerk	Achterstraat 39	tel. 35 40 29
--------------------	-----------------	---------------

Koster

H.E. Vijge	Peppelerweg 5	tel. 35 85 74
------------	---------------	---------------

kosters@gkputten.nl

Kerkelijk bureau

P.A.M. de Haan	Potgieterstraat 55	tel. 36 16 20
----------------	--------------------	---------------

kerkelijkbureau@gkputten.nl

Scribaat

Bert van de Pol	Spielderhout 1	06-23245801
-----------------	----------------	-------------

scriba@gkputten.nl

Bankrekening Gereformeerde Kerk

Rabobank: IBAN-rekening:	NL40 RABO 0354 2553 63
ING-bank: IBAN-rekening:	NL40 INGB 0000 9476 69

T.n.v. Gereformeerde Kerk Putten

Website

<https://www.gkputten.nl>

Kerkdiensten kijken of luisteren

Ga naar de website van de kerk
en daarna naar het menu *'De diensten / De komende dienst'*